

**kaučuk** - pružná hmota získaná z *latexovej* šťavy kaučukonosných rastlín za pôsobenia síry (vulkanizáciou) alebo vyrobená synteticky (pozri *umelé hmoty, plastické hmoty*)

**Kauffman Angelica** - (†1807); tiež Maria Anna Angelika Kauffmann, Angelica Katharina Kauffmann; švajčiarsko-rakúska *klasicistická* umelkyňa; od 12 rokov pracovala ako profesionálna maliarka a veľmi skoro získala celoeurópsky ohlas; stala sa členom florentskej Akadémie výtvarných umení, členom Akadémie svätého Lukáša v Ríme a francúzskej a britskej kráľovskej akadémie; maľovala portrét *Reynoldsa, Goetheho*, s ktorým sa priatelila; bola medzi zakladateľmi kráľovskej akadémie umení, podieľala sa na vymaľovaní St Paulovej katedrály; jej život bol často predmetom románov; podľa jej prác tvorené *repliky*, propagovali ich rytci; rytiny Kaufmanovej diel slúžili ako predlohy pre vytvorenie sochy (F. Šubin); pozri *Robert Adam*

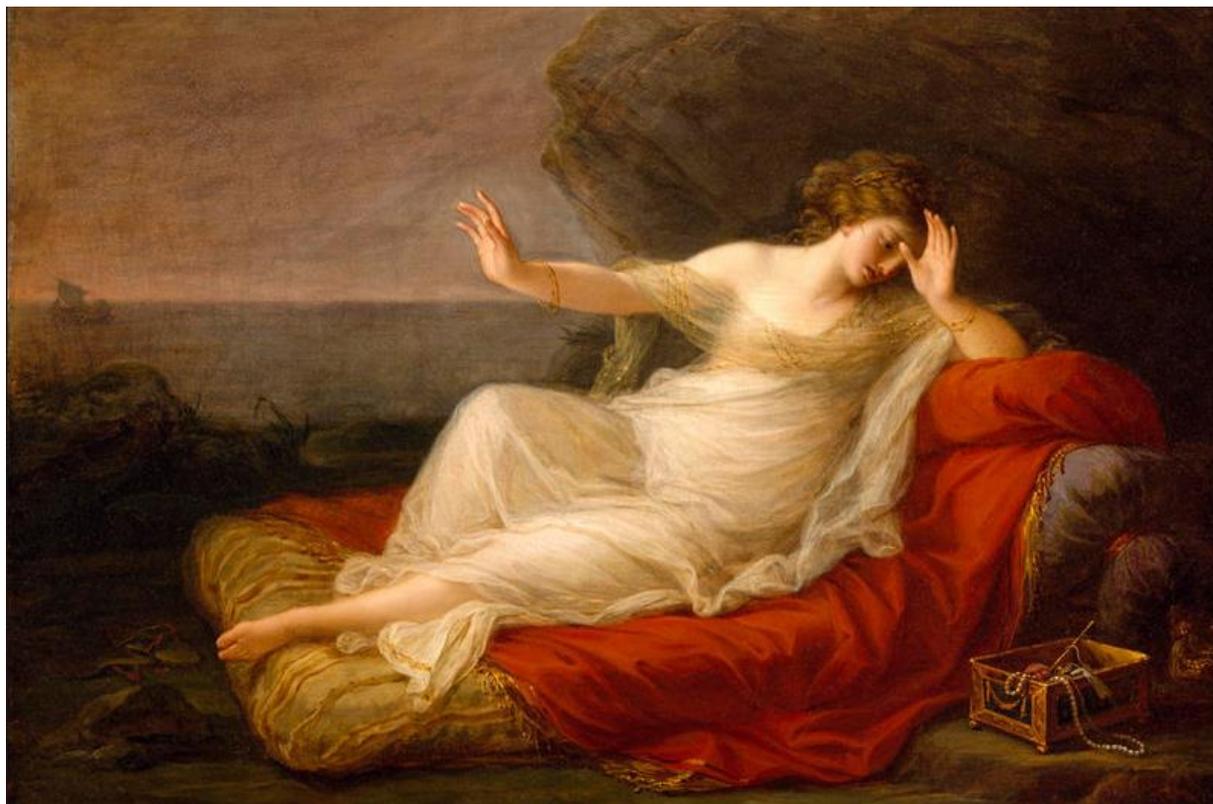
[http://en.wikipedia.org/wiki/Angelica\\_Kauffmann](http://en.wikipedia.org/wiki/Angelica_Kauffmann)

<https://www.google.sk/search?q=Kauffman+Angelica&oq=Kauffman+Angelica&aqs=chrome.0.69i57j0l3j69i60.2157j0&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Angelika\\_Kauffmann](https://hu.wikipedia.org/wiki/Angelika_Kauffmann)



A. Kauffman: Spiaca víla sledovaná pastierom (kartuša v adam-style, 1780)



A. Kauffmann: Ariadne opustená Theseom (1774)



A. Kauffmann: Bacchus a Ariadna s Cupidom (18.st.)



A. Kauffman: Abélard sa lúči s Heloisou (pred 1780)



A. Kauffman: Alegória maľby (1778-1780)



A. Kauffman: Scéna s Mirandou a Ferdinandom (1782)



A. Kauffman: Venuša prebúdajúca v Parisovi lásku. Venuša presviedča Helenu odpovedať Parisovi (1790)



A. Kauffman: Alegórie poézie a hudby (kartuša v adam-style, 1782)



A. Kauffman: Krása upravuje Rozumnosť zahalenú v dokonalosti (kartuša v adam-style, 18.st.)



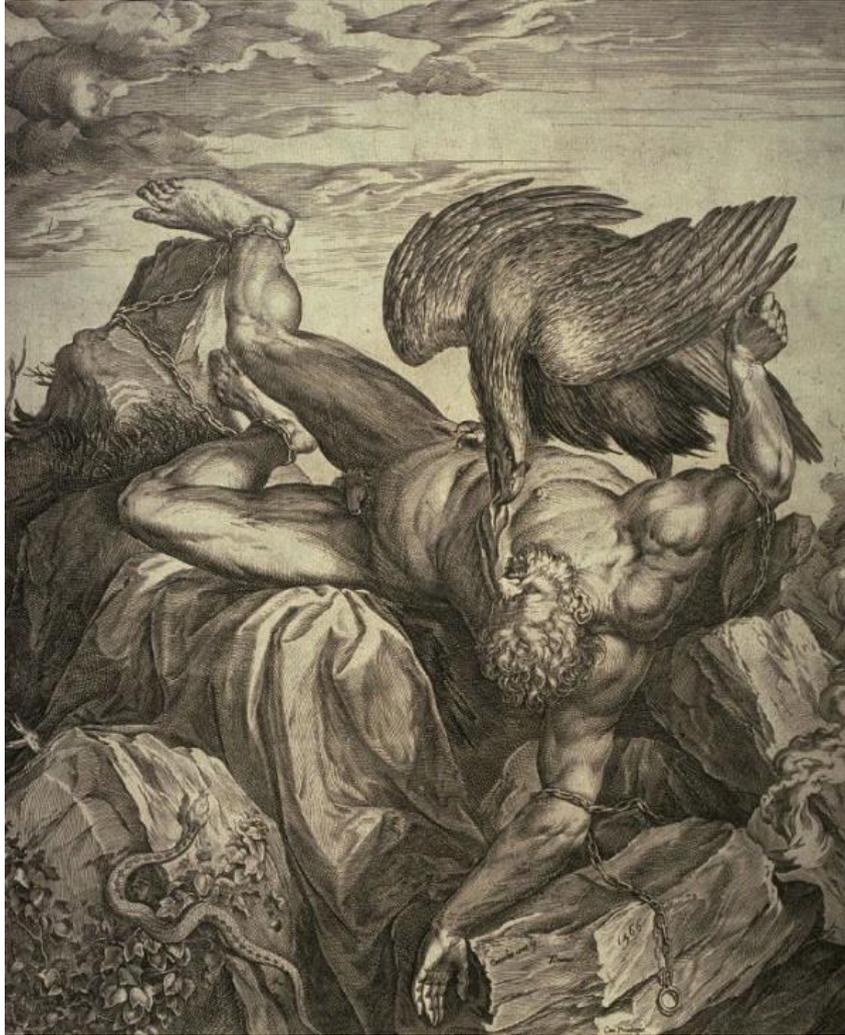
A. Kauffman: Ježiš a Samaritánka pri studni (1796)



A. Kauffman: Cornelia, matka Gracchusovcov (1785)

**Kaukas** - v súvislosti s heslom *Velinas*: *Kaukas*, ktorý bol v listinách zo 16.st., ako aj neskorších storočí, stotožnený s litovským bohom Velinasom; prežil v podobe bájnej bytosti blízkej *Aitvarasovi*; je vyobrazený ako *škriatok*, prebýva v usadlostiach, sýpkach, stajniach a na poli, prináša jedlo a šťastie do svojho príbytku; Kaukasovu starobylosť naznačuje početnosť kmeňa kauko v miestnych menách ako Kaukaras (kopec), Kaukstyra (rieka), a pod.; v mokradiach oblasti Užnemunė v južnej Litve blízko Dovina ležia tri kopčeky nazývané Kaukasove vrchy, kam vraj kňazi prinášali obety; bola tu kňazská trieda zvaná kaukučionis; pozri *litovskí bohovia*

**Kaukaz** – pohorie obecné považované za rozhranie *Európy* a *Ázie*; pozri *Prométheus*, *Kurdalgal*; *sup* (Biedermann); *mamlúci/mameluci*



C. Cort podľa Tiziana: Prometeus pripútaný k hore Kaukaz alebo Prometeus potrestaný v pekle (rytina, 16.st.)

**kaukazský koberec - koberec kaukazský**

**Kauket/Kauketis - Kekut**

**kaukliar** - tiež *cirkusant* alebo *žonglér*; spoločný názov v skorších storočiach pre zabávača; dnes termín sa používa takmer výlučne v historických súvislostiach; v najširšom zmysle žonglér bol umelec, ktorý zvládol triky a bavil s nimi ľudí prevažne na verejných miestach, ako bola ulica; vo svojich vystúpeniach pracoval s napríklad kúzelníckymi trikmi, ale aj špeciálnymi športovými zručnosťami: napríklad beh na rukách, žonglovanie predmetmi (pozri *ekvilibristika*); dokonca aj komici a *klauni*, ale len zriedka potulní hudobníci a speváci, boli označení za cirkusantov; medzi zabávači boli tiež *šarlatáni*, *klauni*, medvediar, členovia cirkusu vystupujúci so zvieratami a putovní kazatelia; počas cirkevných slávností (pozri *kermesse*) a *trhov* predvádzali tu svoje výkony; z ich schopnosti klamať diváka pochádza termín *šarlatán*; žongléri sa často stávali námetom umeleckého spracovania: *Hieronimus Bosch* predstavil cirkusantov v jednej zo svojich najslávnejších olejomalieb a *Pablo Picasso* namaľoval v roku 1905 obraz *Rodina akrobatov s opicou*

<https://de.wikipedia.org/wiki/Gaukler>





H. Bosch: Kaukliar (1520)



B. van den Bosch podľa H. Boscha: Kaukliar (rytina, 1550)



F. Hals: Kúzelníci na fašiangoch (1616-1617)



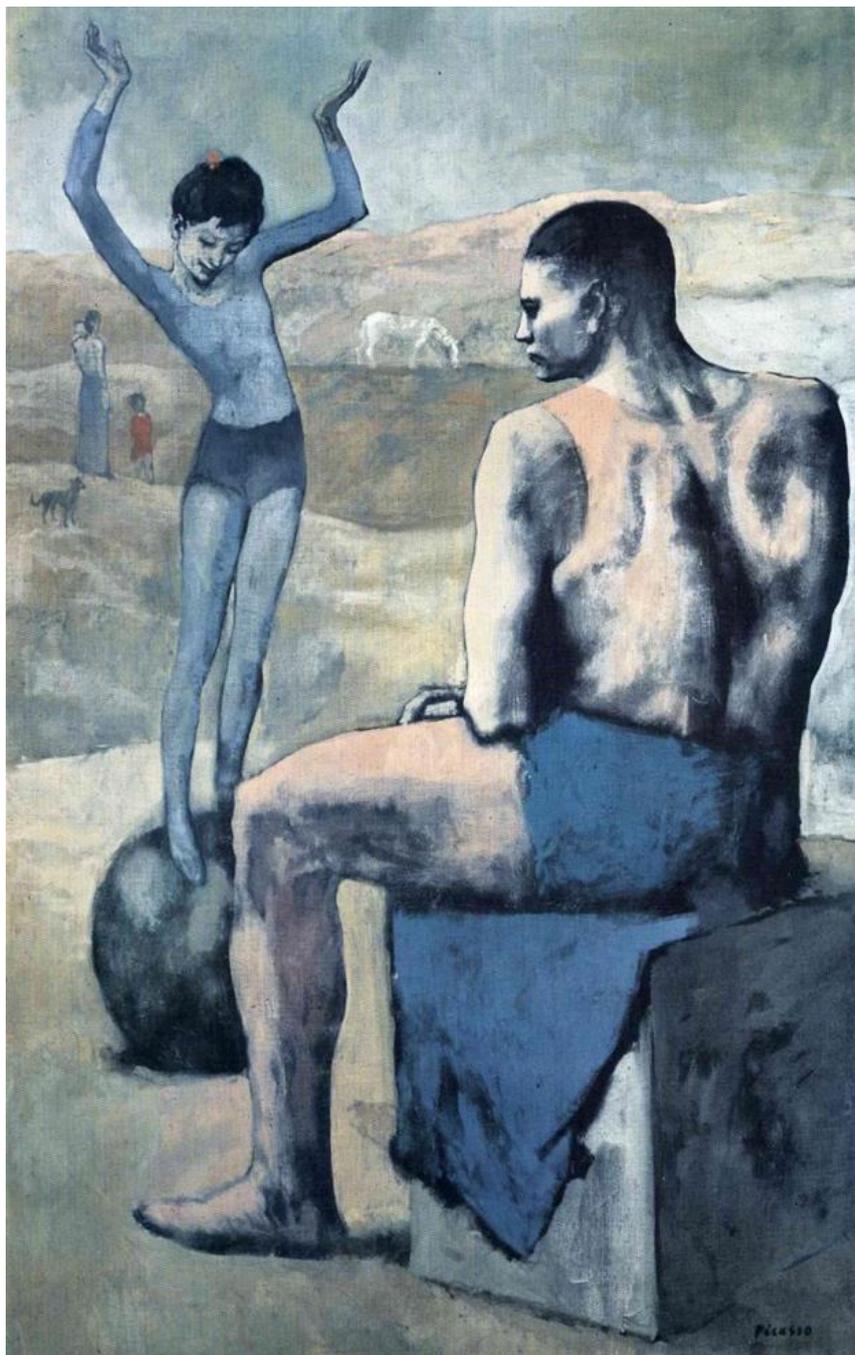
Neznámy benátsky majster: Cirkusanti pred Dóžecím palácom (1755)



G. Doré: Akrobati (1874)



P. Picasso: Rodina akrobatov s opicou (1905)



P. Picasso: Dievča na guli (1905)



P. Picasso: Rodina žonglérov (1905)

**Kaulbach Wilhelm von** - (†1874); nemecký maliar, známy predovšetkým ako muralista (nástenný maliar), ale tiež ako knižný *ilustrátor*; jeho nástenné maľby zdobia budovy v Mníchove; je spájaný s *Düsseldorfskou maliarskou školou*; pozri *nemeckí maliari 19.st.*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Wilhelm\\_von\\_Kaulbach](http://en.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_von_Kaulbach)



W. von Kaulbach: Zničenje Jeruzalemu Titom (1846)

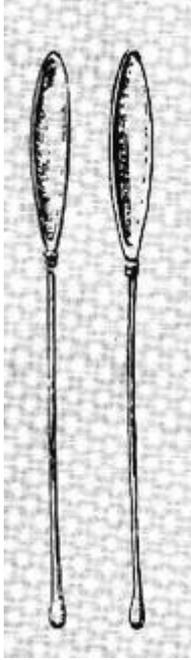
**kaunakes** - sumerský bedrový odev z jahňacej kože; pozri *Sumer*; odev sumerský

**kauri** - mäkké, stredne ťažké drevo žltej aj svetlohnedej farby, z tropických stromov *Agathis alba*, *australis* a *robusta*, pôvodne z *Austrálie*; užívané aj na výrobu nábytku

**kauri-kopál** - z maorčiny; druh *kopálu*, používaného na výrobu olejového laku *kopálového*; biela alebo žltá prírodná živica (aj fosílna zo stromu *Agathis*) s aromatickou vôňou; pozri *Maorovia*

**kauterium** - *cauterium*

**kauterium (enkaustika) - cauterium** - „horúca špachtľá“; jeden z troch spôsobov antickej enkaustiky; základný postup nanášania voskových farieb horúcou špachtľou a následné roztieranie (pozri *cistrum*, *cestra*); porovnaj vyhladzovanie pri *stucco lustro*; kletovacie želiezko používané na vyhladzovanie vrstvy intonaka vo freske



**kauterium (liečiteľstvo) - cauterium**

**Kautes/Cautes** - perzský boh, zosobnenie *brieždenia*, sprievodca boha *Mithru*; zobrazovaný so vztýčenou fakľou; v úlohe *súmraku* nazývaný *Kautopates*; pozri *Perzská ríša*

Biedermann v súvislosti s heslom *fakľa/pochodeň*: Kautes je *génium* v Mitrovom kulte (pozri *mitraizmus*), predstavujúci *svetlo* a *život*; stojí po boku *Mitru* so vztýčenou fakľou, zatiaľ čo *Kautopates* stojí s fakľou zahasenou; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

**Kautopates/Cautopates** - perzský boh (Biedermann: *génium*), zosobnenie *súmraku* (pozri *Kautes/Cautes*), sprievodca boha *Mithru*; zobrazovaný so sklonenou *fakľou*, alebo ako *škorpión, had* či *mravec*; pozri *Perzská ríša, mithraizmus; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

<http://www.tertullian.org/rpearse/mithras/display.php?page=cimrm356>

[http://www.tertullian.org/rpearse/mithras/display.php?page=selected\\_monuments](http://www.tertullian.org/rpearse/mithras/display.php?page=selected_monuments)

**káva, kaviareň** - pozri *café théâtre*



Die mit Cofee gefüllte Schalen.

Ch. Weigel st.: Kaviareň (medirytina, 1698)



E. Geiradet: Arabská káva (19.st.)



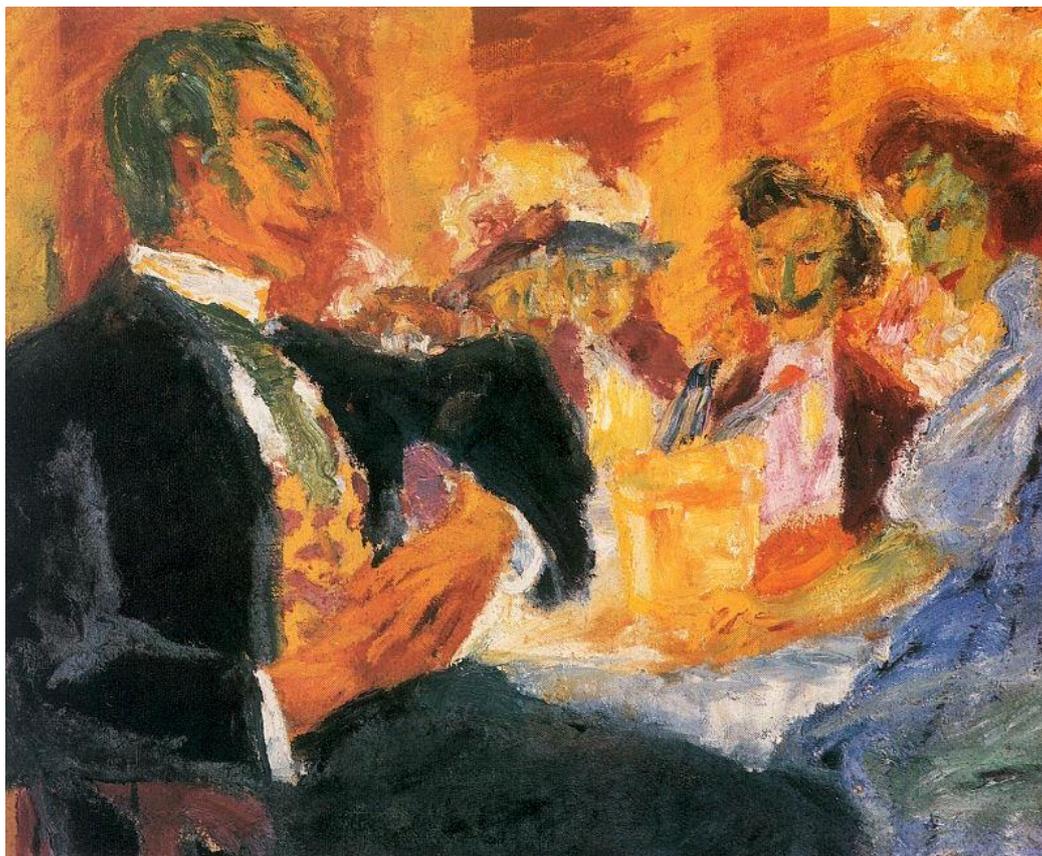
A. Preziosi: Otomanská káva (19.st.)



A. Preziosi: Otomanská kaviareň (19.st.)



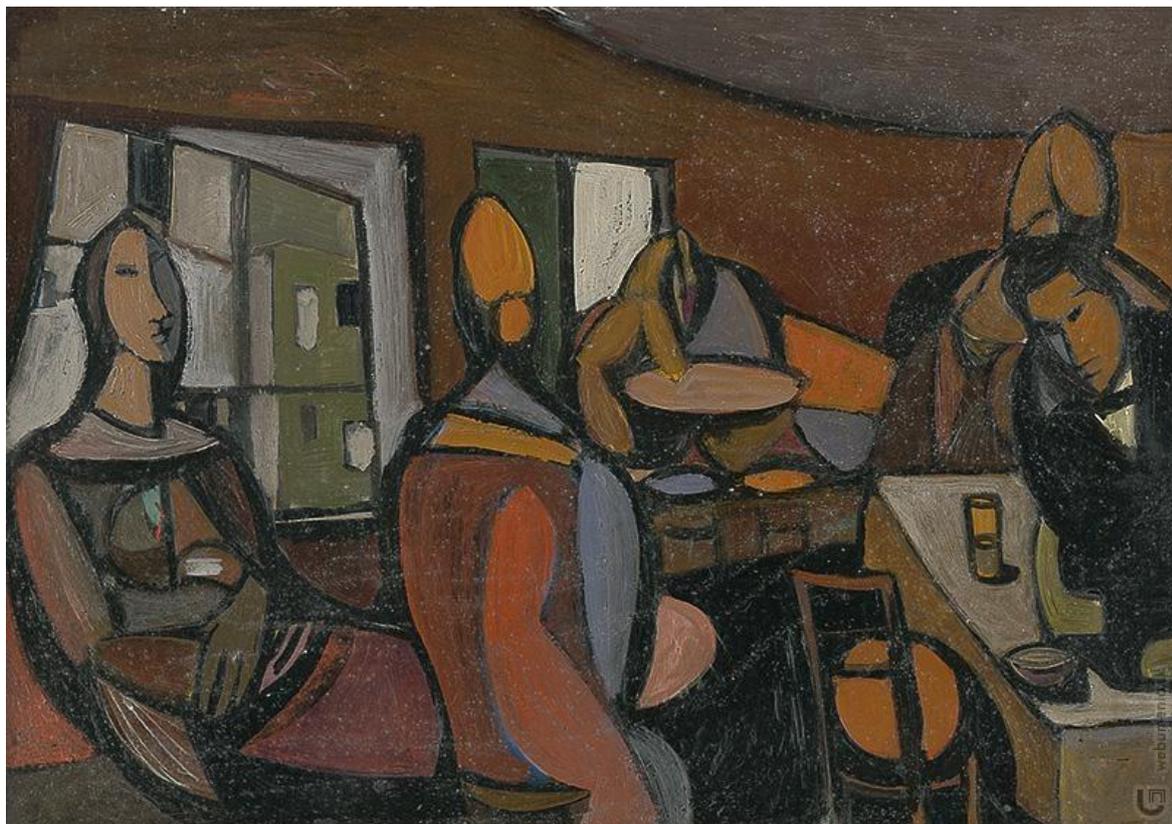
A. Torneman: Kaviareň II



E. Nolde: Kaviareň (20.st.)



E. Vuillard: Le Grand Teddy (1918)



V. Hložník: Kaviareň (1951)



I. Pavle: Desaťtisíc čierná káva (2012)

**Kavaléria na koňoch s levou hlavou - Rozviazanie štyroch anjelov  
kaviareň - pozri *café théâtre***



A. Preziosi: Otomanská kaviareň (19.st.)

**kavalír** - z franc. 1.český termín pre *gavaliera*; *jazdec*, *rytier*, *šľachtic*; pôvodne *vojak* - jazdec počas tridsaťročnej vojny (*barok*), ktorý svojím štýlovým *oblečením*, správaním udával tón barokovej *módy*

2.náspom krytá nadstavba na *bastiónu*, slúžiaca na zvýšenie pozícií delostrelectva, podobnej funkcie ako *retrachement* a *reduit*; pozri *opevnenie*

**kavka** - Biedermann v súvislosti s heslom *Cnosti a Neresti: Avaritia* - kresťanská alegória *Lakomstva*; zobrazovaná ako muž alebo žena s *truhlicou*, *mešcom*, *kavkou*, *korytnačkou*, *opicou*; pozri *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*; *vták*; *zvíera*

www: v ľudovej slovesnosti môže čierna kavka symbolizovať *svedomie* (Slánčíková-Timrava: Skon Paľa Ročku)

**Kayser Victor** - (†1552); nemecký sochár, významný umelec, hoci je veľmi mále prác, ktoré mu boli pripísané; v roku 1516 začal učenie s Augsburgu u sochára Jakoba Murmann I (†1547); v roku 1525 sa o ňom hovorí ako majstrovi; dve veľké pomocné rezbárske práce v solnhofenskom vápenci, Abrahám a Melchisedek a Kúpeľ Zuzany boli všeobecne považované za jeho diela



V. Kayser: Zuzana a starší (solnhofenský vápenec, 1530)



V. Kayser: Agónia v záhrade (solnhofenský vápenec, 1530-1535)

**kazak** - v úzkom význame druh *kaukazského koberca*; pozri *tapiséria*

**Kazaň** - pozri *Zilant*

**kazateľ** - *patrónkou kazateľov* je *Katarína Alexandrijská*; pozri *Ján Krstiteľ*, *Kristus* (pozri *Kázeň na hore*, *Osem blahoslavenstiev*), *Fidelis zo Sigmaringenu*, *Anton Paduánsky*, *Zenon*, *Bernard Sienský*, *Filipo Neri*, *Ján Zlatouсты*, *J. Kapistránsky*, *H. Böhmbubeník Niklashausen*, *A. Koniáš*; *Erazmus/Elmo/Telmo*, *Eligijs*, *Komenský*, *V. W. van Gogh*; *homiletika*; *Gesta Romanorum*; *kohút*, *žaba* (Biedermann); *Sirény* (Heinz-Mohr); *kázeň*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Sermon>



Anonym: Kazateľ káže starým ženám (Bible Historiale od Petrus Comestor, 1350)



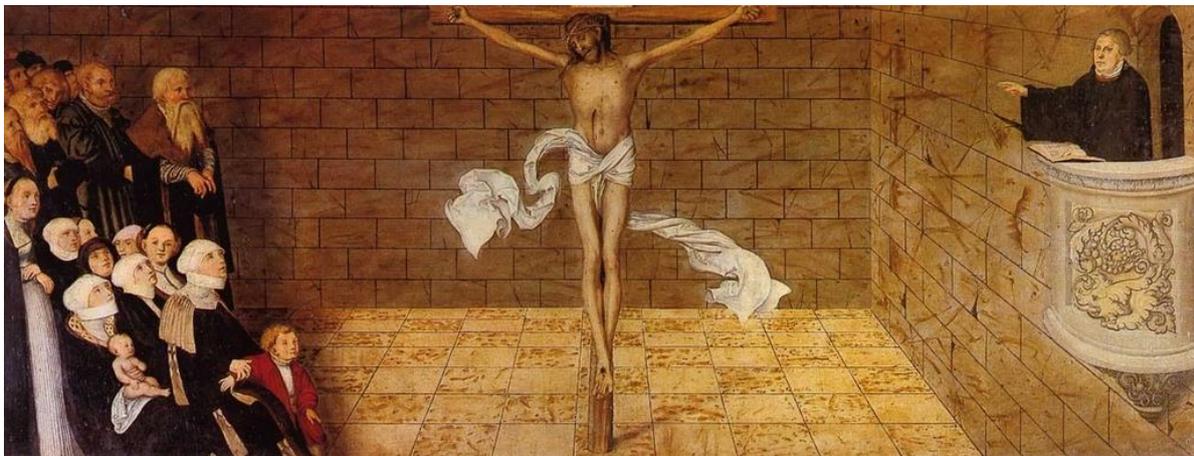
Ch. Weigel st.: Kazateľ (medirytina, 1698)



F. Ženíšek: Kazateľ (19.st.)

**Kazateľ (Kniha)** - pozri *Ecclesia* (Heriban)

**kazateľnica** - z lat. cancellus – „ohrada, záhora, zábrana“; vyvýšené miesto (*tribúna*) v kostole na predčítanie evanjelia a kážeň; vyvinutá zo starokresťanskej *ambony*; od 4.st. umiestňovaná v medzi *chórom* a hlavnou *loďou* kostola, od 13.st. na *lettneru*; voľne pri pilieri v krížení *lodí* alebo pozdĺž lodi, pri *triumfálnom oblúku*; napevno alebo mobilne (pojazdne kazateľne); so *schodiskom* a ozvučnou doskou v podobe *baldachýnu*; s plastickou a maliarskou výzdobou (pozri *piniová šuška*); podopieraná *stĺpom* alebo ľudskou postavou so symbolickým významom (*Mojžiš, apoštol, evanjelista, Adam*); v malých kostoloch v podobe *kazateľnice oltárnej*; členenie: *schodisko, sokel, polygonálny parapet, akustická strieška*; z kazateľníc sa kázalo už od 4.st., ale význam nadobúdali až pod vplyvom *žobravých* a kazateľských *rádov* v *stredoveku*; v *Taliansku* sochársky zdobené už od 13.st., plná dekoratívnosť rozvinutá až v *baroku*; pozri *mimbara; orol; Božie oko; kružba*



L. Cranach: Luther ako kazateľ (predela v mestskom kostole vo Wittenbergu, do 1539)



H. Brosamer: Kazateľ káže zhromaždeniu (drevoryt z Lutherovho Katechizmu pre farárov a kazateľov, 1550)



E. de Witte: Interiér kostola (1660)



M. Schurmann: Čičmanský kostol (1930)

**kazateľnica oltárna** - v prípade malého *kostola* kazateľnica spojená s *oltárom*

**kazateľnica Pašiová - Pašiová kazateľnica**

**kazateľnica vonkajšia** - najmä v *Taliansku*, pri kostoloch v blízkosti *pútnických* miest; pozri *peregrinažny*

**kazateľnica v tvare lodi** - od 1725, rozšírená z *Francúzska* až do *Poľska*

**kazateľské rády** - napr. *dominikáni*, *františkáni*; *eudisti*; pozri *hala/kostol halový*

**kazateľské tabuľky** - pozri *tabuľky (kolárik)*

**kazateľský kostol - kostol kazateľský**

**kazeín** - bielkovina prítomná v *mlieku*, oddelená od neho vyzrážaním; prirodzeným spôsobom zlučuje tuk a vodu; rozpúšťa sa v olejoch (*kaseínová tempera*); používa sa aj ako pojidlo *kaseínových farieb* pri *nástennej malbe* (pozri *secco*, *pojidlo secco*), býva prísadou *freskovej omietky* (pozri *freska*, *pojidlo pre nástennú temperu*) a je aj vynikajúcou súčasťou *podkladu* pre malbu; kaseín rozpustený v *alkoholoch* je dobrým *fixatívom* pre *pastel*; pozri *farby temperové*; *galalit*

**kazeínová a vápenná malba** - *maliarska technika*, v ktorej *pojidlom* pigmentov je *vápn*o a *kaseín*, ktoré sú po zaschnutí už nerozpustné vo vode a odolné voči *poveternostným vplyvom*; technika využívaná predovšetkým v *malbe nástennej*, ale môže byť uplatnená aj na inej *podložke* (s problémami aj na *dreve*); *kaseín* rozpustený vo vode sa zmieša s *vápnom*, ale použité *pigmenty* musia odolávať *zásadám* (pozri *pigmenty freskové*); malba rýchlo schne a umožňuje *lazúry* > *husté nánosy* ohrozené *krakelurami*; technika používaná v *ranom stredoveku* (pozri *ranokresťanské umenie*), naplno rozvinutá v *renesančnom* a *barokovom nástennom maliarstve*; pozri *tempera kazeínová s olejom*, *tempera kazeínová so živicom*

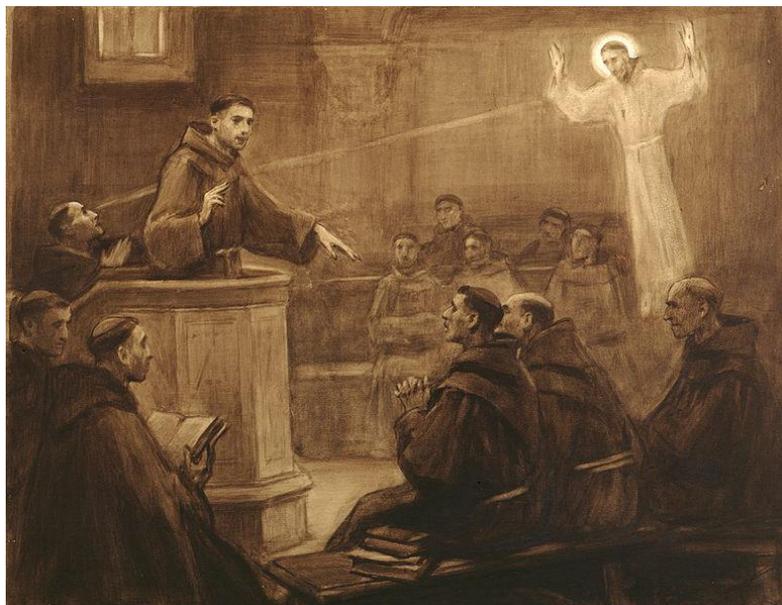
**kazeínová tempera - tempera kazeínová**

**kazeínová tempera s olejom - tempera kazeínová s olejom**

**kazeínová tempera so živicom - tempera kazeínová so živicom**

**kazeínový glej** - pomocný *materiál* v *rezbárstve*, lepidlo z *kaseínu*, *zásaditých látok* a *d ďalších chemikálií*; rozpustný vo vode, používaný za *studena*, pomaly zasychá; *kazeínový glej* je menej lepivý a pevný ako *stolárske gleje*, na rozdiel od nich však odoláva *vlhkosti*; pri *povrchovom opracovávaní* otupuje *rezbárske nástroje* (pozri *sochárske nástroje skulpturálne*); súčasť *kaseínového tmelu*; *kazeínový glej* používaný ako *pojidlo* v *technike pastel*; pozri *vápenné mlieko*

- kazeínový tmel** - pomocný materiál v rezbárstve na zaťahovanie škár, kazov apod.; tvorí ho zmes kazeínového gleja, farebnej hlinky, pilín a dreveného prachu sochy; odolný proti vlhkosti; pozri reštaurovanie
- kazematy** - chodby a priestory v hradbových valoch barokovej fortifikácie/opevnenia, určené pre ubikáciu vojska a pre zásoby; v čase mieru väzenie; pozri bastión
- kázeň** - pozri kazateľ, kapuciniáda; obdobie života (Heinz-Mohr); Bernard Sienský; homiletika, homiliár/homílie; porovnaj disciplinovanosť



J. Benlliure y Gil: Sv. František sa zjavuje mníchom počas kázne Antona Paduánskeho (20.st.)

#### **Kázeň na Genezaretskom jazere - Ježiš káže na Genezaretskom jazere**

**Kázeň na hore/Osem blahoslavenstiev/Reč na hore/Kázeň na vrchu** - Hall: (*Matúš 5,1-12*); lat. Sermo in monte – „Reč na vrchu; táto kázeň bola prvou príležitosťou, v ktorej evanjeliá podrobne rozoberajú Ježišovo verejné vystúpenie a jeho učenie (porovnaj *Dvanásťročný Ježiš v chráme*); Kristus začal svoju kázeň rozoberaním ôsmich podmienok blaženosti (pozri *osem blahoslavenstiev*); súčasťou Matúšovej Kázne na hore sú výroky: O soli zeme a o svetle sveta, *Ježiš a zákon*, *Almužna*, *O modlitbe*, *O pôste*, *Pravé poklady*, *O posudzovaní*, *Miluj svojho nepriateľa*, *O almužne*, *O hneve*, *Modlitba Pána*, *Napomenutia*, *Výstraha pred falošnými prorokmi*, *Podobenstvo o staviteľoch*; ; pozri *christologický cyklus*, *Kristus*, *Ježiš*, *biblia*

**Baleka**: v kresťanskom umení (pozri *predrománske*, *románske umenie*) výjav Krista ako kazateľa na hore, v pozadí zvyčajne s Galilejským morom; v tejto podobe výjav pomerne zriedkavo zobrazovaný; častejšie so ženskými postavami s *nadpisovou páskou*; v kresťanskom umení často súbežný projekt s *kresťanskými cnosťami* (pozri *Cnosti a Neresti*); Kristus je zvyčajne zobrazovaný, ako stojí na nízkom kopci (nie na *Olivovej hore*), obklopujú ho mužskí aj ženski poslucháči, ktorí si vymieňajú názory, alebo kľacia a modlia sa; v pozadí je *Genezaretské jazero*; prítomnosťou davu sa výjav podobá na *Povolanie Petra a Ondreja*

Nový biblický slovník: Kázeň na hore je zvyčajný názov Ježišovho vyučovania, ako ho zaznamenáva *Matúš (5-7)*; či ide o ten istý čin, ktorý zaznamenáva *Lukáš (6,29-49)* a ktorý sa zvyčajne nazýva *Kázeň na rovine (6,17)*, závisí iba od výkladu textu a obsahu kázne; je pravdepodobné, že išlo o to isté miesto; v minulosti sa považovalo za samozrejmé, že Kázeň na hore predniesol Ježiš pri jedinej príležitosti, čomu nasvedčuje spôsob Matúšovej správy: učeníci sa posadili, Ježiš „otvoril ústa a učil ich“, a keď skončil, zástupy boli jeho učením ohromené (7,28); dnes však väčšina bádateľov zastáva názor, že Kázeň v skutočnosti predstavuje kompiláciu Kristových výrokov, akýsi výťah z jeho kázni, ktoré kedy predniesol; nasvedčuje tomu veľké množstvo tém a ich hlboký *morálny* obsah, ktorý by prostí *učeníci*, nezvyklí duchovným cvičeniam, nedokázali naraz nikdy vstrebať; množstvo námětov blahoslavenstiev je nezlučiteľné s osnovou jedinej kázne; štyridsať veršov z Kázne na hore sa navyše vyskytuje aj v iných, často oveľa vhodnejších kontextoch; napriek tomu tieto úvahy nikoho nenúti považovať Kázeň na hore za dodatočne zložený útvar; súčasní odborníci na *aramejštinu* (prvé biblické texty zachované v

aramejčine) sa usilujú sprostredkovať čitateľovi obsah aj formu básnického jazyka Ježiša, ktorý si aj v prekladoch zachováva základné rysy semitskej poézie využívajúcej tzv. synonymný paralelizmus: napr. *Matúš 7,6*: „Nedávajte psom, čo je sväté. Nehádzte perly pred svine“; *Matúš 7,7-8*: „Proste a dostanete; hľadajte a nájdete; klopte a bude vám otvorené“; praktický zmysel porozumenia jazyku tejto poézie spočíva v tom, že daný text prestaneme vnímať doslovne s príslovečnou strnulosťou, ako je tomu pri výklade prózy; veď by bolo tragické, ak by sa niekto pokúsil zbaviť svojej žiadostivosti tým, že si „vyrve oko“ alebo „utne ruku“, hoci história pozná aj také prípady; výroky Kázne na hore sú v skutočnosti zásady, objasnené na krajných príkladoch a my by sme sa mali vyhnúť tomu, aby sme paradoxy interpretovali doslovne, namiesto toho, aby sme hľadali zásadu, ktorú výrok obsahuje; napokon zistíme, že sa nejedná o „nové zákony“, ale široké zásady, ktoré sa týkajú správania, morálne zásady nového veku, ktoré boli určené pre tých, kto chce mať právo podieľať sa na novej moci a mať právo konečnej „odmeny“ (spásy na večnosti); *Matúš* a *Lukáš* datujú Kázeň do prvého roku Ježišovej verejnej služby, pričom *Matúš* o niečo skôr ako *Lukáš*, ktorý ho datuje bezprostredne po povolaní *dváňstich apoštolov* a naznačuje, že ho treba chápať asi ako kázeň pri ordinácii (vysviacke, uvedení do duchovného úradu); v oboch prípadoch zaznela Kázeň ešte predtým, ako židovskí náboženski učiteľia (*rabini, farizeji* a d.) mohli sformovať svoju opozíciu, ale v čase, keď už sa Ježišov chýr rozšíril po celej *Galilei*; v prvých mesiacoch Kristus kázal v *synagógach*, ale rozrastajúce zástupy vzrušených priaznivcov si vynútili kázeň pod šírým nebom; tomu zodpovedajú aj zmeny charakteru Ježišových posolstiev; niekdajší dôraz na pokánie ako predpokladu vstupu do *Kráľovstva nebeského* (*Matúš 4,17*) ustúpil výkladu o povahe toho *Kráľovstva*, určeného pre tých, ktorí sa naozaj chcú učiť; vzhľadom k tomu, že Kázeň sa odohrala počas jeho služby v *Galilei*, prirodzene predpokladáme, že sa celú scénu je možné umiestniť na úpätie niektorej z vysokých hôr, ktoré obklopujú severnú rovinu; nakoľko Ježiš prišiel z *Kafarnaum* (*Matúš 8,5*), mohlo to byť práve v tejto oblasti; latinská tradícia z 13.storočia uvádza horu s dvoma vrcholmi *Karn-Hattin*, ktorá leží viac na juh, ale zdá sa, že túto lokalizáciu zobrali vážne iba turistickí sprievodcovia; Kázeň na hore bola určená v prvom rade učeníkom (*Matúš 5,1-2*; *Lukáš 6,20*); fakt, že *Lukáš* pri vymenovávaní blahoslavenstiev užíva 2.osobu slovesa a výroky typu „Vy ste soľ zeme“ a že Kázeň má silný *etický* náboj, môže iba znamenať, že Ježiš Kázeň adresoval tým, ktorí opustili *pohanstvo* (predovšetkým vieru v rímskych bohov) pre život v *Nebeskom kráľovstve*; avšak v závere oboch textov (*Lukášovho* aj *Matúšovho*) sa dozvedáme aj o prítomnosti ďalších ľudí; rozumieme tomu tak, že Kázeň bola určená úzkemu okruhu učeníkov, ale počúval jej celý zástup ľudí; príležitostné výroky, napr. opakované „beda“ (*Matúš 7,28*; *Lukáš 7,1*) môžu byť iba rečnícke obraty, ale aj poznámky vyslovené stranou pre tých, ktorí pravdepodobne počúvali a také napomenutie potrebovali; Kázeň na hore má za sebou bohatú históriu výkladov počnúc *Augustinom* (393-396), ktorý v nej videl súbor pravidiel a vzor kresťanského života, ktorý dával do vzťahu k pravidlami prezentovanými *Starým zákonom* (pozri *paralelizmus*); mníšske *rády* považovali jednotlivé blahoslavenstvá ako návod k dokonalosti platný iba pre niekoľko vyvolených a nie pre ľud; reformátori 16.storočia Kázeň považovali za nekompromisné vyjadrenie *Božej vôle* a *Božej spravodlivosti*; *Lev Nikolajevič Tolstoj* ju na sklonku svojho života rozdelil na päť príkazní (potlačenie hnevu, cudnosť, odmietnutie prísahy, neodporovanie, bezvýhradnú lásku k nepriateľom), ktoré by v doslovnom dodržiavaní odstránili jestvujúce *zlo* a viedli by do *utopického* kráľovstva; pre iných boli požiadavky Kázne príliš radikálne pre každé obdobie spoločnosti, a preto ich vyhlásili iba za „dočasné morálne zásady“ raných kresťanov, ktorí verili, že *koniec sveta* je blízko; iní vykladači považovali Kázeň skôr za ušľachtilé myslenie ako za učenie; toto myslenie sa podľa nich zaoberalo viac tým, aký by mal človek byť, ako tým, čo by mal človek robiť; z toho vidieť, že čitateľ 20.storočia má k dispozícii zarážajúco veľké množstvo „kľúčov“ na pochopenie zmyslu a posolstva Kázne na hore

Osem blahoslavenstiev:

1. Blahoslavení chudobní v duchu lebo ich je kráľovstvo nebeské.
2. Blahoslavení krotkí,  
lebo oni dedičmi zeme budú.
3. Blahoslavení, ktorí lačnia a žíznia  
po spravodlivosti, lebo oni nasýtení budú.
4. Blahoslavení milosrdní,  
lebo oni milosrdenstva dôjdu.
5. Blahoslavení čistého srdca,  
lebo oni Boha vidia.

6. Blahoslavení, ktorí tvoria pokoj,  
lebo synmi božími oni budú sa menovať.

7. Blahoslavení prenasledovaní  
pre spravodlivosť, lebo ich je kráľovstvo nebeské.

8. Blahoslavení ste, keď vás hanobia a prenasledujú a luhajú na vás všetko zlé pre mňa; radujte a radujte sa, pretože vaša odplata hojná je v nebesiach; veď tak prenasledovali prorokov, ktorí boli pred vami.

Gesce: Kázeň na hore obsahuje Ježišove výroky a príslovia, ktoré je možné chápať ako program Nového zákona; Matúš uvádza Kázeň obširnejšie, po zozname blahoslavenstiev nasleduje výklad Mojžišovho zákona, uvádza výzvu Ježiša na *dobročinnosť* v praxi, hovorí o modlitbe a zaraďuje sem aj modlitbu *Otčenáš*; Lukášova verzia Kázne je stručnejšia, umiestňuje jej dejisko na rovinu a z ôsmich blahoslavenstiev uvádza iba štyri; jeho verzia Kázne sleduje iné ciele ako Matúšova

<http://en.wikipedia.org/wiki/Jesus>

[http://en.wikipedia.org/wiki/Sermon\\_on\\_the\\_Mount](http://en.wikipedia.org/wiki/Sermon_on_the_Mount)

[https://www.google.sk/search?q=The+Sermon+on+the+Mount&espv=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&imgil=aTqbi4pgdZoMSM%253A%253B036sXzpKQZQF\\_M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fart%25252Flarge%25252F660.html&source=iu&pf=m&fir=aTqbi4pgdZoMSM%253A%252C036sXzpKQZQF\\_M%252C\\_&usg=\\_\\_H6ugpDZ8AI6ZHaGEWHppFhHB26U%3D&ved=0CDkQyjc&ei=wyPNVNnXLMLwUJ-IgaAC#imgdii=&imgrc=aTqbi4pgdZoMSM%253A%3B036sXzpKQZQF\\_M%3Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fimages%25252Frosselli\\_bergrede\\_grt.jpg%3Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fart%25252Flarge%25252F660.html%3B1100%3B644](https://www.google.sk/search?q=The+Sermon+on+the+Mount&espv=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&imgil=aTqbi4pgdZoMSM%253A%253B036sXzpKQZQF_M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fart%25252Flarge%25252F660.html&source=iu&pf=m&fir=aTqbi4pgdZoMSM%253A%252C036sXzpKQZQF_M%252C_&usg=__H6ugpDZ8AI6ZHaGEWHppFhHB26U%3D&ved=0CDkQyjc&ei=wyPNVNnXLMLwUJ-IgaAC#imgdii=&imgrc=aTqbi4pgdZoMSM%253A%3B036sXzpKQZQF_M%3Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fimages%25252Frosselli_bergrede_grt.jpg%3Bhttp%253A%25252F%25252Fwww.artbible.info%25252Fart%25252Flarge%25252F660.html%3B1100%3B644)



B. Rosselli: Kázeň na vrchu (freska v Sixtínskej kaplnke, 1481-1482)



M. Gerung: Kázeň na hore (drevoryt, 2.pol. 16.st.)



H. Brosamer: Kristus učí učeníkov modlitbu Pána (drevoryt, 1550)



J. Brueghel st.: Reč na hore (1598)



J. Tissot: Osem blahoslavenstiev (19.st.)



A. H. Bloch: Kázeň na hore (1877)

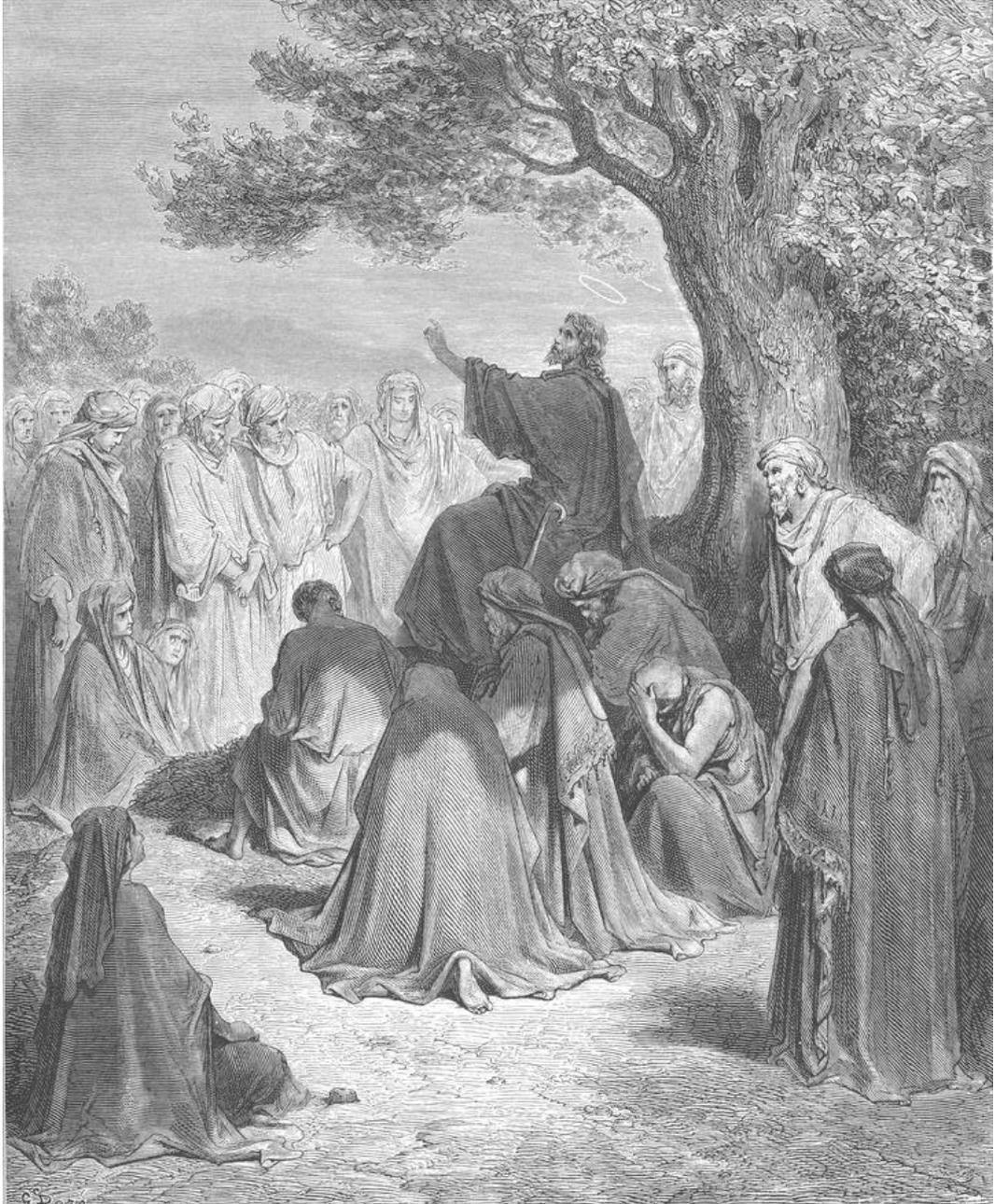


G. Doré: Kázeň na hore (drevoryt, 1866)

**Kázeň na Olivovej hore** - Nový biblický slovník: (*Matúš 24,3-25,46; Marek 13,3-37; Lukáš 21,5-36*); kázeň učeníkom, v ktorej Ježiš predpovedá skazu *Jeruzalemu*; tiež sa nazýva „*malá apokalypsa*“; pozri *Olivová hora*

**Kázeň na rovine** - Nový biblický slovník v súvislosti s heslom *Kázeň na hore*: Kázeň na hore je zvyčajný názov Ježišovho vyučovania, ako ho zaznamenáva *Matúš (5-7)*; či ide o ten istý čin, ktorý zaznamenáva *Lukáš (6,29-49)* a ktorý sa zvyčajne nazýva Kázeň na rovine (6,17), závisí iba od výkladu textu a obsahu kázne (Lukášova Kázeň je kratšia a sleduje iné ciele); je pravdepodobné, že išlo o to isté miesto

<http://it.wikipedia.org/wiki/Cristianesimo>



G. Doré: Ježiš kráče zástupom (drevoryt, 1866)

**Kázeň v synagóge v Kafarnaum - Uzdravenie posadnutého v synagóge v Kafarnaum/Ježiš v synagóge v Kafarnaum**

**Kázeň v synagóge (v Nazarete)** - (Matúš 13,53-58; Marek 6,1-2; Lukáš 4,14-30); keď *Ježiš* kázal vo svojej otcine v *Nazarete*, všetci v nej vzplanuli pre jeho karhavé slová o prenasledovaní prorokov *Eliáša* a *Elíзера* v krajine, odkiaľ pochádzali; všetci v *synagóge* sa rozhnevali, lebo pochopili, že *Ježišove* slová sú namierené proti nim a ich nepriateľstvu k nemu; povstali, vyhnali *Ježiša* z mesta, vyhnali ho až na okraj vrchu, kde stálo mesto, a chceli ho zhodiť dolu; *Matúšova* verzia túto epizódu neuvádza, iba spomína znevažujúce slová prítomných o *Ježišovom* pôvode a pochybnosti o jeho slovách; pozri *Uzdravovanie chorých*

- okruh námetov z obdobia *Ježišovej* začínajúcej kazateľskej činnosti; v súvislosti so *synagógou* v *Nazarete* bádatelia upozorňujú na fakt, že v *Nazarete* žiadna *synagóga* v *Ježišových* časoch nebola; pozri *synagóga*; porovnaj námet *Dvanásťročný Ježiš v chráme*



G. van den Eeckhout: Kristus vyučuje v synagóge v Nazarete (1658)



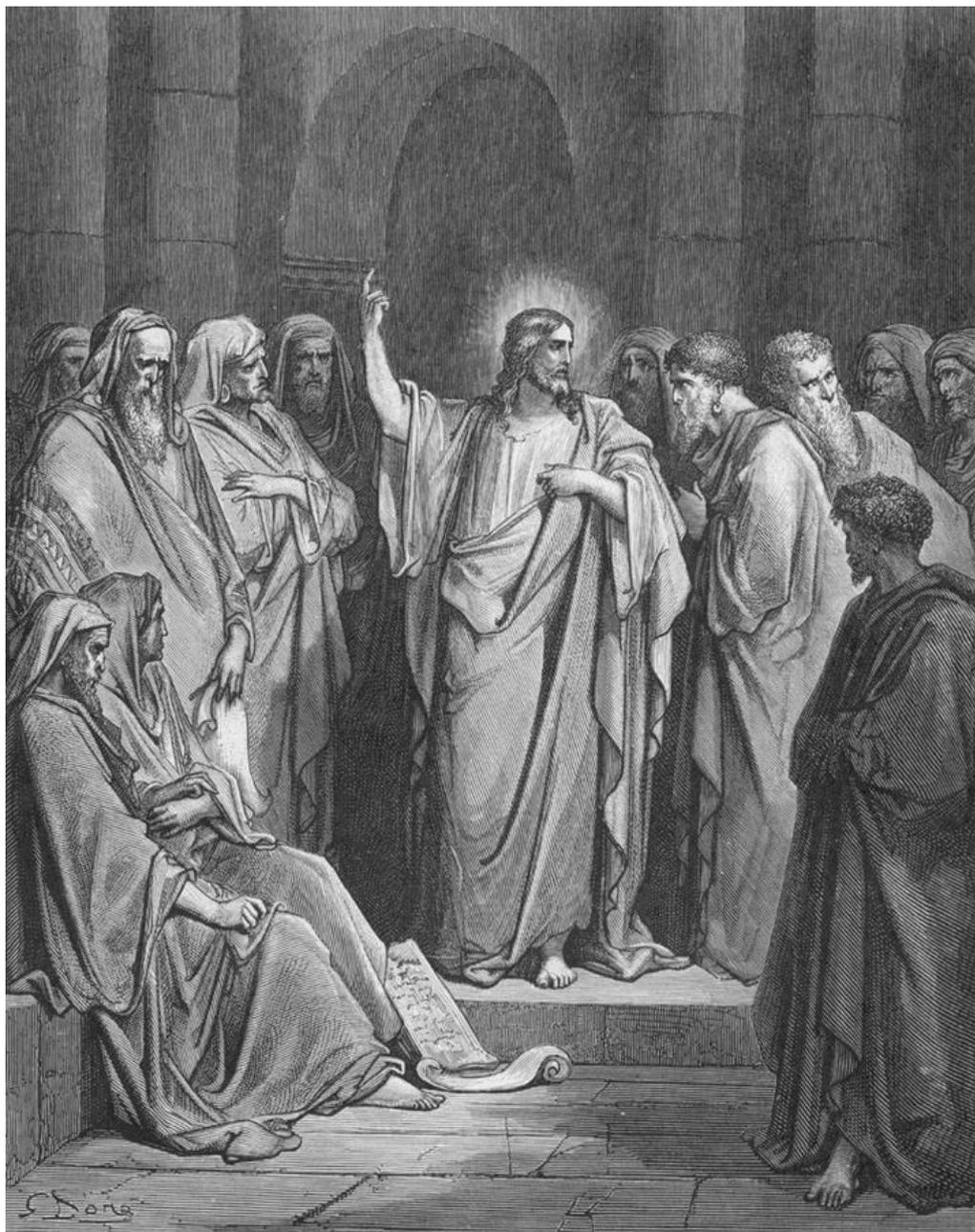
A. Wierix: Ježiš zle prijatý vo svojej otčine (rytina zo série Cirkevný rok, 1575-1625)



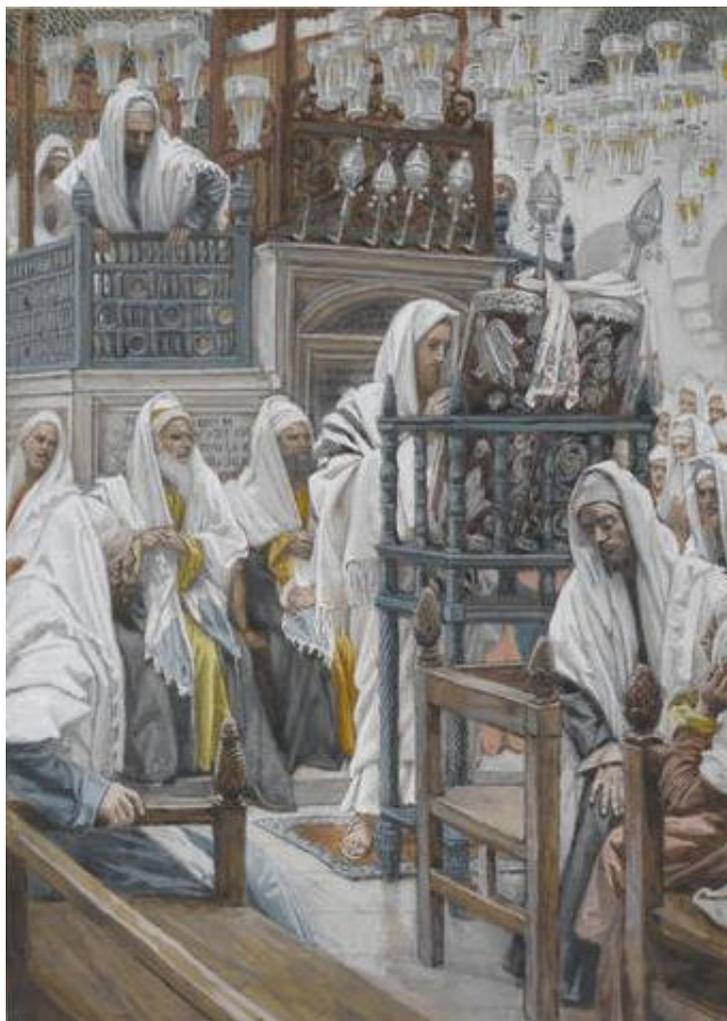
J. Sadler I.: Ježiš odchádza od tých, čo ho chcú zhodiť z hory (1581)



N. N. Ge: Kristus v synagóge (1868)



G. Doré: Kristus v synagóge (drevoryt, 1866)



J. Tissot: Ježiš s rozvinutou Tórou v synagóge (19.st.)

**Kázeň zástupom - Ježiš káže na Genezaretskom jazere/Ježiš káže pri Galilejskom mori**

**kazeta** - 1. ozdobná skrinka, škatuľa

2. plastická drevená, kamenná (v antike s rozetou; pozri kalymatia), štuková (renesancia a barok) výzdoba stropu v tvare profilovanej škatule, vo vnútri často zdobená maľbou alebo plastickou ružicou (pozri rozeta 1); vyvinutá z drevenej stropnej konštrukcie; pozri kazetovanie

**kazetovanie** - členenie stropu, stien alebo klenby kazetami; kazetovanie známe už v rímskej antike; obľúbené bolo najmä v renesancii; pozri kazeta 2

[http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica\\_di\\_San\\_Paolo\\_fuori\\_le\\_mura](http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica_di_San_Paolo_fuori_le_mura)

[http://it.wikipedia.org/wiki/File:Lazio\\_Roma\\_SPaolo1\\_tango7174.jpg](http://it.wikipedia.org/wiki/File:Lazio_Roma_SPaolo1_tango7174.jpg)



B. van Bassen: Renesančný interiér (1618-1620)

**kazetový strop** - pozri *kazeta 2*

**Kazi** - v českých povestiach dcéra vojvodu *Kroka*, sestra *Tety* a kňažnej *Libuše*; pozri *české báje*

**kazuistika** - v *scholastickej* teológii aplikovanie všeobecných *dogmatických* téz na jednotlivé prípady; tiež skúsenosť v dokazovaní nepravdivých alebo pochybných tvrdení a zručnosť v prekrúcaní významu slov (pozri *pravda*); tiež prefikvané, malicherné *puntičkárstvo*

**kbelík/védro** - české výrazy pre *vedro*

**Kebehsenuf** - jeden zo štyroch synov (*Kebehsenuf*, *Duamutef*, *Hapi*) egyptského boha *Hóra*; ochranca *kanop*; nižší boh, *démon*, ktorý sídli na *nebi* alebo v *podsvetí*; neskoršie boh západu a západného *vetra*; pozri *egyptskí bohovia*, *bohovia vetra*; *bohovia nebies*, *bohovia západu*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kebehsenuf>

**Kebechet** - Lurker: egyptská bohyňa, zaisťujúca očistným kúpeľom *faraónovi* výstup na nebesá; pozri *egyptskí bohovia*, *krst*, *nebo*; *očistný kúpeľ*, *očista*

**Kebhut** - egyptská bohyňa v podobe *kobry*; darkyňa vody, ochrankyňa *mŕtvych* (pozri *patrón*); jedna z najstarších bohýň, odvodená od ochrannej bohyne *Dolného Egypta*, „*zelenej Vedžo*“; v tejto podobe bohyňa *Kebhut* stotožňovaná s *vedžo* - posvätnou kobrou na čele *faraónov*, v tejto súvislosti aj spájaná s bohom mumifikácie *Anúpevom*, niekedy považovaná za jeho dcéru; bohyňa *Kebhut* zobrazovaná najčastejšie s *Usírevom* pri vykonávaní *obety*; pozri *egyptskí bohovia*, *podsvetie*

**Kebrenos** - v *gréckej mytológii* riečny boh, otec *Oinone*; pozri *bohovia vodní*

**Kefalos a Prokris** - gréc. Κέφαλος/*Kefalos*, lat. *Cephalus*; v *gréckej mytológii* krásny manžel *Prokris*, dcéry aténskeho kráľa *Erechtea*; po ich svadbe uniesla *Kefala* bohyňa *Eós* (rímska *Aurora*); uniesla ho vrah až na samý koniec sveta; *Kefalos* ale stále spomínal na svoju ženu, bohyňu odmietal a prosil ju, aby ho prepustila späť; tá mu skutočne nakoniec dala slobodu; zároveň ale *Kefala* naviedla, aby si vyskúšal, ako pevná bola *Prokridina* vernosť; zmenila jeho podobu a on sa ako cudzinec vrátil do rodnej krajiny; prehováral *Prokris*, lákal ju na darmi a ona mu spočiatku odolávala; avšak netrvalo dlho a jej prisahy o vernosti až za hrob vzali za svoje, keď videla nádherné dary, ktorými ju *Kefalos* zahŕňal; potom už neodolala, a bola by sa mu oddala; v tú chvíľu však *Eós* vrátila *Kefalovi* jeho pôvodnú podobu; *Prokris* videla, že chcela podviesť vlastného milovaného manžela

a s hanbou utiekla do hôr; Prokris sa pripojila k družine bohyně lovu *Artemis*; dostala od nej vzácne dary: kopiju, ktorá nikdy neminula svoj cieľ a navyše sa vždy vrátila do rúk lovca, ktorý ju hodil; a tiež dostala poľovného psa menom Lailaps, ktorému žiadna zver neunikla; tieto dva vzácne dary dala Prokris neskôr Kefalovi, keď sa opäť uzmierili; boli to dary, aby jej odpustil spôsobenú potupu; ich nové šťastie ale zase dlho nevydržalo; Prokris niekto doniesol, že Kefalos volá ženské meno Nefeli; nepochopila, že Nefeli je meno bohyně oblakov a že Kefalos takto volal, aby sa na oblohe objavil aspoň obláčik, aby bolo možné spočinúť v tieni; Prokris všetko sledovala z úkrytu a keď naozaj počula volanie na Nefeli, ticho vzlykla; Kefalos vrhol do krovia kopiju, myslel, že sa tam ukrýva zver; kúzelná kopija smrteľne zranila Prokris; v posledných chvíľach jej života jej Kefalos všetko vysvetlil a Prokris zomrela zmierená; za toto zabitie musel potom Kefalos odísť z rodného mesta; uchýlil sa do *Téb*, oslobodil mesto od divokej líšky, ktoré musel byť každý mesiac obetovaný malý chlapec; neskôr vytiahol do vojny s kráľom Amfitryónom a keď zvíťazili, dostal od neho ostrov na západe Peloponézu a pomenoval ho Kefalénie; (P. di Cosimo, *Lorrain*)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Special:Search/Cephalus\\_and\\_aurora](https://en.wikipedia.org/wiki/Special:Search/Cephalus_and_aurora)



P. Veronese: Cephalus a Procris (1580)



D. van Alsloot a H. de Clerck: Krajina s Cephalom a Procris (1608)



D. van Alsloot a H. de Clerck: Veľká krajina s Cephalom a Procris (pol. 17.st.)



N. Poussin: Kefalos a Éós (1630)



J.-H. Fragonar: Kefalos a Prokris (1755)



L. Giordano: Cefalus a Prokris (17.st.)



G. M. Rottmayr: Kéfalos a Prokris (1706)



F. Boucher: Aurora a Cephalus (18.st.)

**Kefeus** - lat. *Cepheus*; v gréckej mytológii etiópsky kráľ, manžel *Kassiopeie*, otec *Andromedy*; podľa veštby mal obetovať svoju dcéru pre manželkinu *pýchu*, aby si uzmieril rozhnevaného *Poseidóna*, keď urazila morské *nymfy* (prikoval ju ku skale, kde si pre ňu mala prísť morská obluda zoslaná rozhnevaným *Poseidónom*); po smrti spolu s *Kassiopeiou* premenený bohmi na súhvezdie; pozri *metamorfóza*

[http://pl.wikipedia.org/wiki/Cefeusz\\_\(syn\\_Belosa\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Cefeusz_(syn_Belosa))

**Kefisos** - v gréckej mytológii riečny boh, boh rovnomenných riek v *Boiotii*, *Fokide* a *Atike*; s nymfou *Leriopé* mal syna *Narkisa/Narcisa*; jeho synom bol aj *Eteokles*, kráľ *Orchomenu*; socha atického Kefisa umiestnená Aténčanmi do ľavého rohu západného štítu *Parthenónu*; dodnes zachované jej torzo; pozri *bohovia vodní, torzo 1*

**kefový obt'ah - nátláč**

**Keirincx Alexander** - (†1652); flámsky barokový maliar

[http://en.wikipedia.org/wiki/Alexander\\_Keirincx](http://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Keirincx)



A. Francken II, F. Francken II., H Jordaens III., A. Govaerts a A. Keirincx: Zlatý vek (1.pol.17.st.)

**Kekrops** - v *gréckej mytológii* prvý človek, ktorého zrodila atická zem; napoly človek, napoly *had*; prvý zákonodarca *Attiky*; spor medzi *Aténou* a *Poseidónom* o vládu nad zemou rozhodol v jej prospech; pozri *monštrá*; *zákon*

**Kekropsove dcéry** - v *gréckej mytológii* dcéry mýtického monštra *Kekropsa* (*Aglauros*, *Hersé* a *Pandrosos*) a kňažky bohyně *Atény*; za trest, že porušili príkaz neotvoriť kôš s malým *Erichtoniom*, zošaleli a skočili do priepasti pod aténskou *Akropolou*; Kekropsove dcéry sú tiež hrdinkami príbehu z *Ovidiových Metamorfóz*, v ktorom vystupujú spolu s *Diovým* synom *Hermom*



J. A. Backer: Objav Erichthonia dcérami Kekropovými (17.st.)



P. P. Rubens: Objavenie dieťaťa Erichthonia (detail, 17.st.)



J. Jordaens: Kekropove dcéry opatrujú Erichtonia (1640)



A. J. Prenner, J. Bochhorst: Mytologická scéna – Kekropsove dcéry a Hermes (lept z „Theatrum artis pictoriae, 1731)

**Keku/Kek/Kuk** - v *egyptskej mytológii* boh *temnoty*; jeho manželkou bola *Kekut/Kauket*; táto dvojica bola súčasťou *Osmora bohov z Chmunevu/Chemenu* (pozri *symboly číselné: 8*); varianty mien Kuk a Kauket uvádza Biedermann, varianty Keku a Kekut uvádza Zamarovský

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kuk>

**kel, kly** - pozri *jednorožec*



Ch. Weigel st.: Výrobca hrebeňov (medirytina, 1698)

**Kelaino/Celaeno** - Zamarovský v súvislosti s heslom *harpje*: v gréckej mytológii jedna zo štyroch *Harpyí*; uvádzaná *Vergiliom*

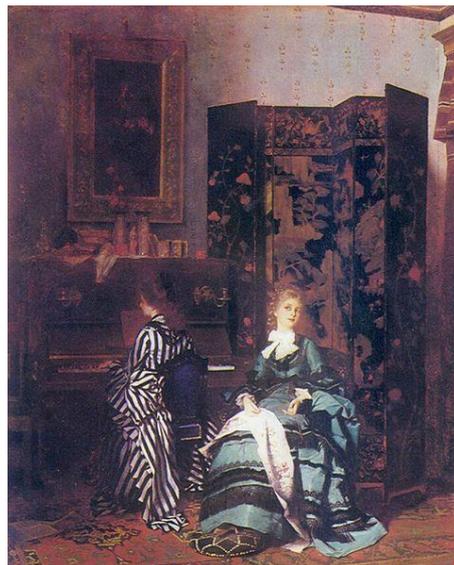
**keletovanie** - pozri *stucco lustro*

**Keller Albert von** - (†1920); nemecký historický a žánrový maliar; pozri *žáner*, *historizmus*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Albert\\_von\\_Keller](http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_von_Keller)

[https://www.google.sk/search?q=Keller+Albert+von&espv=210&es\\_sm=93&tbn=isch&source=i u&imgil=U50Ggg9hKGhzFM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn2.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AANd9GcRAflfZWkemZHhcALYzIqjve mxaB10nPNV7oV4yUrqJIG2sb6oqmg%253B1024%253B721%253Bgw\\_Q\\_TWRGcd-pM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artistsandart.org%25252F2009%25252F12%25252FAlbert-von-keller-1844-1920-german.html&sa=X&ei=cojAUsecHIGE4ASe\\_oHADw&ved=0CEIQ9QEwAw&biw=1857&bih=957#facrc=&imgdii=&imgrc=U50Ggg9hKGhzFM%3A%3Bgw\\_Q\\_TWRGcd-pM%3Bhttp%253A%252F%252F4.bp.blogspot.com%252F\\_On9IExEpmh8%252F5yMXOtvQvmI%252FAAAAAAALdc%252FW2mBBZA-Rhg%252Fs1600-](https://www.google.sk/search?q=Keller+Albert+von&espv=210&es_sm=93&tbn=isch&source=i u&imgil=U50Ggg9hKGhzFM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn2.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AANd9GcRAflfZWkemZHhcALYzIqjve mxaB10nPNV7oV4yUrqJIG2sb6oqmg%253B1024%253B721%253Bgw_Q_TWRGcd-pM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artistsandart.org%25252F2009%25252F12%25252FAlbert-von-keller-1844-1920-german.html&sa=X&ei=cojAUsecHIGE4ASe_oHADw&ved=0CEIQ9QEwAw&biw=1857&bih=957#facrc=&imgdii=&imgrc=U50Ggg9hKGhzFM%3A%3Bgw_Q_TWRGcd-pM%3Bhttp%253A%252F%252F4.bp.blogspot.com%252F_On9IExEpmh8%252F5yMXOtvQvmI%252FAAAAAAALdc%252FW2mBBZA-Rhg%252Fs1600-)

<http://www.artistsandart.org/2009/252F12/252Falbert-von-keller-1844-1920-german.html%3B1024%3B721>



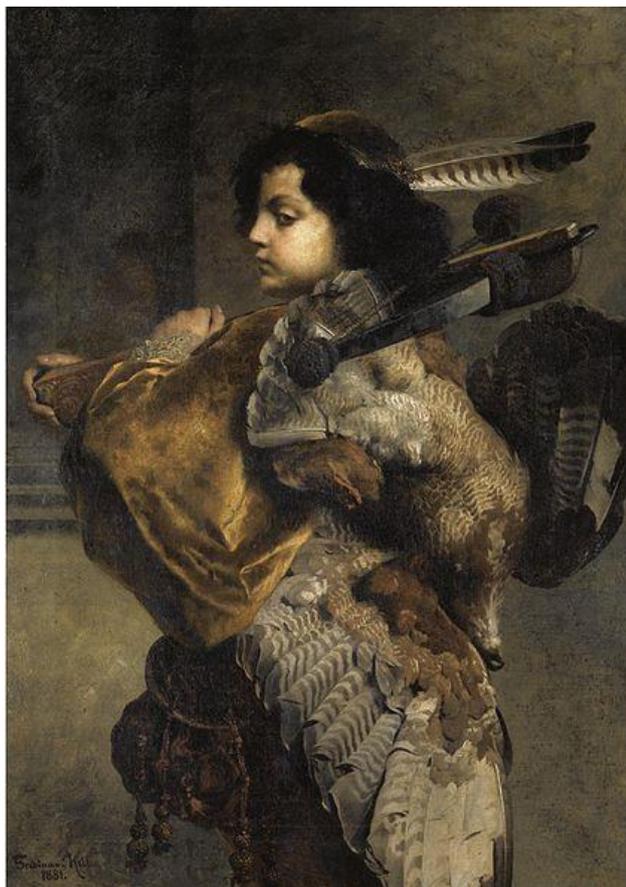
A. von Keller: Smutné správy  
A. von Keller: Chopin (1873)

**Keller Ferdinand** - (†1922); alebo Ferdinand von Keller; nemecký žánrový a historický maliar

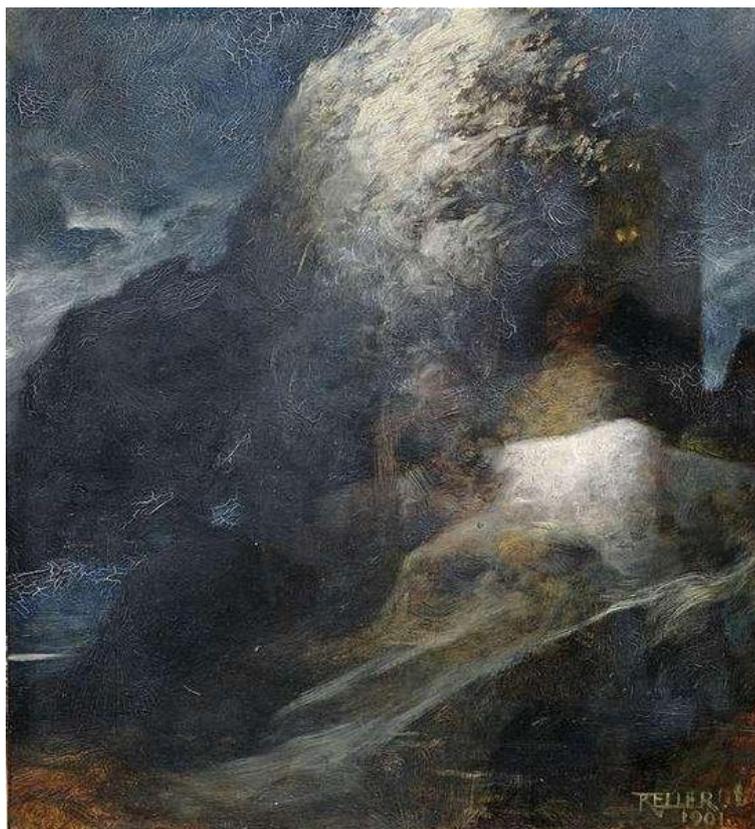
[http://en.wikipedia.org/wiki/Ferdinand\\_Keller\\_\(painter\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Keller_(painter))



F. Keller: Platba (1883)



F. Keller: Mladý lovec (1881)



F. Keller: Ostrov smrti (1901)



F. Keller: Šhrezáda a sultán Šahrijár (1880)

**Kelmscott Chaucer** - názov pre *Zlatú legendu*, tlačenú 1896 písmom *Chaucer* v tlačiarni *Kelmscott Press*

**Kelmscott Press** - anglická *typografická* remeselná dielňa založená v rámci obrodného hnutia *umeleckých remesiel* v duchu hesla *craft-spirit* 1890 v Hammersmithu u Londýna W. Morrisom, činná do 1898 (pozri *Doves Press*, *Ashendene Press*); vydávala vzorné tlače v písme *typografa* E. Walkera, ktorý spolu s Morrisom podnietil vznik hnutia *Arts and Crafts Exhibition Society*; pre Kelmscott Press navrhol Walker tri druhy písma: *Zlaté písmo* (*The Golden*), *Troja* (*The Troy*), *Chaucer/The Chaucer*, ktorým bolo vytlačené najdôležitejšie dielo tlačiarnie *Zlatá legenda/Kelmscott Chaucer* (1896); tlač na *ručnom papieri* vyrábanom podľa bolonského papiera z 15. st. mala obrodiť *krásnu knihu* a písmo sa inšpirovalo stredovekými *rukopismi* a ranou tlačou (pozri *prvotlač/inkunábule*), na rozdiel od Cobdenovej-Sandersenovej tlačiarnie *Doves Press*, do predstavy *krásnej knihy* zaradovovala Kelmscott Press aj *ilustráciu* (teoreticky aj prakticky rozvíjaná sochárom a typografom W. Morrisom); Morris úspešne skonštruoval aj vlastné písmo vychádzajúce z Jensonovej *antikvy*, neskoršie vytvoril aj dekoratívne *gotické písmo*; Morris prekonal počiatočné romantické odmietanie priemyslu späť s ilúziou návratu k stredovekej ručnej výrobe; pozri *Ideal Book*, *Legenda aurea*

**Kelpie** - škótsky názov premenu vodného ducha obývajúceho jazerá Škótska; v keltskej mytológii zvyčajne bol opísaný ako kôň ale je schopný prijať ľudskú podobu (porovnaj grécky *hippokamos*); žije v riekach a jazerách *Írska* a *Škótska*; jeho meno pochádza z škótskej galštiny: *cailpeach* alebo *colpach*; kelpie sú opisované ako silné a mocné kone čiernej farby, hoci niekedy sú aj farby bielej; dajú sa rozoznať podľa vždy mokrej hrivy (porovnaj *vodník*); ich koža vyzerá ako tulenia a je na dotyk ľadová; Kelpie vedia vytvárať ilúzie, ktoré im umožňujú ukryť sa pred pohľadmi pútnikov; nad vodu vyčnievajú iba ich oči; vedia sa premeniť v krásne ženy; opis ich vzhľadu sa líši podľa regiónu; podľa inej verzie sú zelené ako sklo, majú čiernu srst, chvost stočený na chrbát do veľkého kolesa; ak majú ľudskú podobu, kvapká z nich voda alebo majú trstie vo vlasoch; lákajú ľudí, najmä deti do vody, kde ich potom *utopia* a zjedia; Kelpie povzbudzovali deti, aby jazdili na ich chrbte a keď sa im to podarilo, ich koža sa začala lepiť a odniesli dieťa na dno rieky, kde ho zhltili, okrem srdca a pečene; bežným príbehom v Škótsku je príbeh o deviatich deťoch, ktoré sa dali zlákať na jazdu, ale desiate dieťa odolalo a prizeralo iba z brehu+ Kelpie dieťa prenasledovala, ale ono jej uniklo; iný variant hovorí, že desiate dieťa pohladkalo dieťa po nose, prílepila sa mu k nemu ruka, tak si ju odrezalo nožom a tak sa zachránilo; svojim kamarátom však pomôcť nedokázalo, Kelpie ich stiahla pod vodu; pozri *premena (mágia)*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kelpie>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Kelpie>



H. J. Draper: Kelpie (1913)



T. M. Dow: Kelpie (1895)

**Kelti** - gréc. Keltoi, lat. Gallorum; indoeurópske kmene na západ od Čiech po Francúzsko, ktoré v 4.st. ovládli severné Taliansko a ohrozili Rím; panstvo Keltov sa postupne rozšírilo do Galie, potom na Iberský polostrov (pozri Keltiberi), ďalej až do Malej Ázie, Veľkej Británie a Írska; ich tradície sa uchovali na ostrovoch v severozápadnej Európe; neskoršie sa dostali pod rímsku nadvládu a napokon boli vytlačení Germánmi a vo väčšine prípadov boli pohltení rímskou kultúrou; rozkvet ich umenia a kultúry v 6.st.; (umelecké remeslá: email, sklo, sapropelit); pozri Bójovia, Keltiberi, halštacká a laténska kultúra, bylanská kultúra, Picardia; anglo-írske umenie, Tristan, Ossian;

*minca barbarská, torques, dolmen 1, kromlech, hrnčiarsky kruh, svätajánska noc, Beltane; Kambria; Pergamonská škola; amulet; druidi*

Geo: viac ako 500 rokov spoluvytvárali dejiny *Európy*; ich vlasť sa rozprestierala severne od *Álp*; neskôr roku 387 pr.Kr. dobyli *Rím*; okolo 400 pr.Kr. založili mesto s menom *Miláno* a v rovnakom období *Paríž* (podľa keltských kmeňov *Parisi*); keltské kmene nikdy nevytvorili zjednotenú ríšu ani nezaznamenali vlastné dejiny, ktoré začali niekedy pred vyše 3000 rokmi; neprehliadnuteľné stopy zanechali v podobe keltských stavieb; všade, kde žili, budovali od 2.st.pr.Kr. *osídlenia* (pozri *sídlisko 3*), aké severne od *Álp* dovtedy ešte neexistovali; boli to plánovito založené *mestá*, inšpirované Rimanmi, *Etruskami* a Grékmi, ktorí boli ich najdôležitejšími obchodnými partnermi; sídliská (*Gergovia*, *Bibracte*) poskytovali ochranu tisícom obyvateľov; razili sa tu *mince*, uplatňovalo *právo* a obchodovalo so vzácnym tovarom; meno *Keltoi* (*Kelti*) dali obyvateľom antickí Gréci, ktorí zachytili niektoré dejiny *Keltov*; najstarší známy dokument, ktorý vypovedá o *Keltoch* je anonymný grécky *periplus* z obdobia okolo 600pr.Kr., ktorý sa ešte navyše zachoval iba vo fragmentoch; opis územia má zrejme na mysli *Provensálsko*, vnútrozemie od pobrežia na juhu *Francúzska*; viac hovorí grécky historik *Herodotos* okolo 450pr.Kr. (jediné keltské mesto, ktoré spomína je *Pyrene*); *Herodotos* nikdy túto časť kontinentu nevidel a samotným Grékom boli *Kelti* vo svojej ranej dobe takmer neznámi; nazývali ich *Keltoi*, *Rimania Gallovia* a dnešní archeológovia používajú termín *halštatská kultúra*, *laténska kultúra*; podľa jednej zo súčasných teórií výraz *Keltoi* mohlo znamenať „veľkí, vznešení“; nevie sa však, či samotní *Kelti* seba tak nazývali; podľa archeologických výskumov zrod keltskej civilizácie nastáva približne 800pr.Kr., v čase klimatických zmien, ktorých príčiny sú neznáme; celé desaťročia nastal trvalý pokles teploty a viac zrážok, ktoré zapríčinili zatopenie prastarých sídiel na brehoch jazier a hľadanie si nových území; išlo o obdobie, keď v strednej *Európe* končil prechod *doby bronzovej* do *doby železnej*; okolo 800pr.Kr. zrejme vďaka stredomorskej civilizácii, boli do tajov výroby *železa* zasvätení aj keltskí kováči; hmotnosť železnej trosky z taviacich pecí sa odhaduje jeden až dva milióny ton; bronz zostal najmä na výrobu riadov a šperkov; keltské kmene si vytvorili vlastné umenie, naďalej rozvíjali zbrojárske a kováčske remeslo a zakladali veľké opevnené sídla; keltské kmene a skupiny spájali spoločný jazyk; do keltskej jazykovej skupiny patrí *bretónčina* a *írčina*; z ústne dochovaných názvov obcí a niekoľkých antických keltských svedectiev napísaných *etruskými*, *gréckymi* alebo *latinskými* písmenami (náhrobné nápisy z čias krátko pred zánikom keltskej kultúry) zrekonštruovali lingvisti dejiny vývoja tohto jazyka a predpokladajú, že vznikol už okolo roku 1300pr.Kr.; dôkazy na potvrdenie ich domnienky však neexistujú; niektoré detaily nasvedčujú, že prvý raz sa po keltsky hovorilo na severnom okraji *Álp*; okolo 800pr.Kr. sa už po keltsky pravdepodobne hovorilo od *Dunaja* po *Mohan* i od *Burgundska* po české územie; neskôr sa keltská jazyková oblasť zrejme rozšírila až po pobrežie *Atlantického oceánu*, na *Pyrenejský polostrov* i *mad'arskú nížinu*; v mladšej *dobe železnej* sa keltská kultúra rozšírila až po *Atlantický oceán* (keltské nápisy sa našli aj na severovýchode *Španielska*) a *Čierne more* (na území dnešného *Turecka* *Keltov* najímali ako *žoldnierov* a tí sa v ňom potom usadili); odpoveď, či bola keltčina pre väčšinu ľudí tejto rozľahlej oblasti rodným jazykom alebo len tzv. „*lingua franca*“, nadnárodným, obchodným jazykom aj za geografickými hranicami územia svojho pôvodu (podobne ako *latinčina stredoveku*), však dodnes nie je známe; moc v keltskej spoločnosti mali podľa všetkého v rukách niekoľkí významní muži, ktorých dnes nazývame kniežatá (pôvodný názov nepoznáme); ich telá odpočívajú nespopolnené v monumentálnych *mohylách*; keď panovník zomrel, telo *balzamovali*, dali mu do hrobu látky, *bronz*, *železo* a *zlato*; v okolí mohýl sa často nachádza viacero jednoduchých hrobov na znak toho, že pre mnohé ďalšie generácie bolo významné dať sa pochovať v tieni kniežat; keltské obyvateľstvo očividne pozostávalo z nespočetných kmeňov a väčšina kniežat zrejme vládla územiám s rozlohou len niekoľko stoviek štvorcových kilometrov; svedčí o tom počet mohýl; podrobné správy o *Keltoch* podávajú gréci a oveľa neskôr aj rímski kronikári až oveľa neskôr, približne od roku 450pr.Kr.; spomínajú mená významných mužov, vymenovávali kmene a ich *bojové umenia*; osobitnú pozornosť venujú náboženským rituálom, ktorým dominovali keltskí kňazi, *druidi*

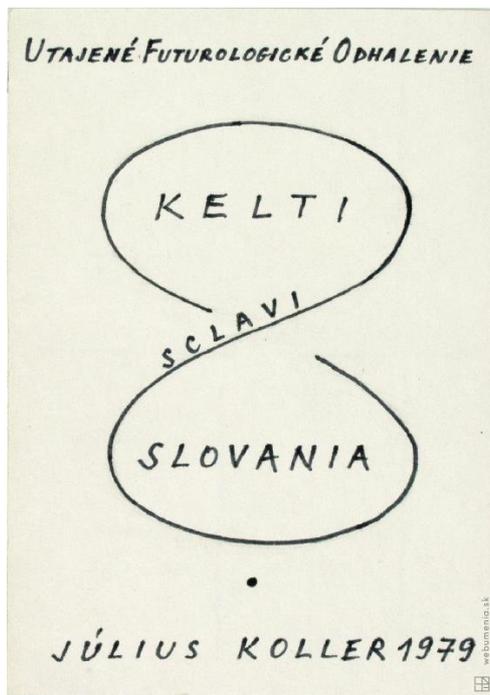
<http://en.wikipedia.org/wiki/Celts>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Cerveteri>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Celti>



Keltská soška



J. Koller: Utajené Futurologické Odhalenie [Kelti-Slovania] (koncept, 1979)

**Keltiberi/Galovia** - kmene v strednej časti starovekej *Hispanie*, tvorené obyvateľstvom zmiešaným z *Keltov* a *Iberov*; v 2.st.pr.Kr. a v 80.rokoch pr.Kr. bojovali proti rímskej moci; pozri *Noricum*; *Rímska ríša*; *alba 4*

**keltská mytológia** - *totemizmus*, kult postáv zvieracej podoby, ľudské *obety* (*kult uťatej hlavy*), ktorých cieľom bolo posilniť a zúrodniť zem; časom sa tento typ obety vytráca; prevtelo vanie duší (pozri *vtelenie*); opevnené *sídliská* (napr. *Tara*) postavené na vysoko položených miestach, slúžili ako zhromaždiská (pozri *druidi*, *drunemeton*, *nemeton*), útočiská aj *pohrebiská*; smrť znamenala prechod z jedného sveta do druhého (pozri *dolmen*); prekryvanie pôvodných náboženských predstáv gréckou a rímskou interpretáciou (napr. *Lug*; pozri *antická mytológia*); pozri *Avalon*, *čarodejnica hmly*, *diviak*, *druidizmus*, *druidi*, *drunemeton*, *Dullahan*, *hus* (*Biedermann*), *imelo*, *jablko*, *jeleň*, *kalendár keltský*, *keltski bohovia*

[http://pt.wikipedia.org/wiki/Mitologia\\_celta](http://pt.wikipedia.org/wiki/Mitologia_celta)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Celtic\\_mythology\\_stubs](https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Celtic_mythology_stubs)

**keltské mince/mince barbarské** - pozri *minca barbarská/minca keltská*

**keltské rukopisy iluminované** - pozri *Book of Kells*, *Book of Dimma*, *Book of Durrow*, *Lichfield evanjeliá*, *Lindisfarne evanjeliá*

Book of Kells

Knihá Armagh  
Knihá Cerne  
Book of Deer  
Book of Dimma  
Book of Durrow  
Book of Mulling  
Cathach sv. Columba  
Durham Evanjelíá  
Hereford Evanjelíá  
Lichfield Evanjelíá  
Lindisfarne evanjeliá

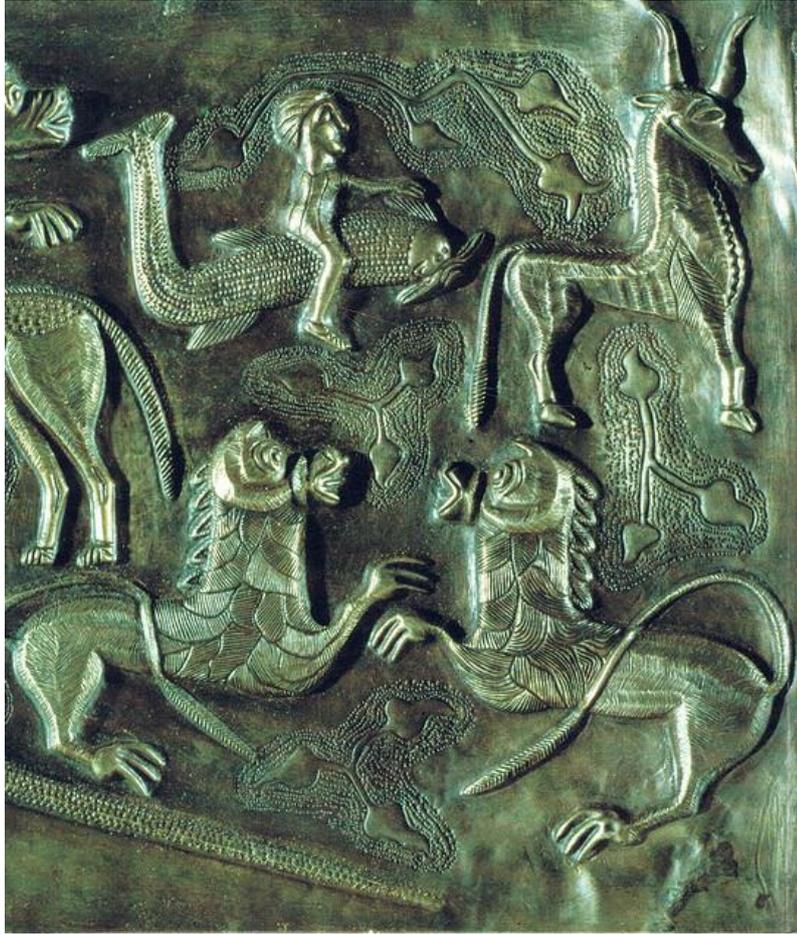
<http://art-imagery.com/book.php?id=ms40618>

**keltské umenie** - výtvarný prejav v 2.pol. 1.tis. pr.Kr. vyznačujúci sa abstraktnou *ornamentikou* v rámci *laténskeho štýlu*; grécky *antický* a *etruský* vplyv; v ranom období 5.-4.st.pr.Kr. plošný *dekorativizmus*: motívy zvieracích a ľudských *masiek* (porovnaj *maskarón*), *palmet*, úponkov *lotosových* kvetov, *špirál*, *volút*); ťažisko v umeleckých remeslách (*email*, *sklo*, *sapropelit*, *niello*, *koral*); sochárstvo: blokové alebo stĺpové formy božstiev z *dreva*, *kameňa*, *bronzu*); od konca 4.st.pr.Kr. ústup od *geometrickej symetricnosti* a *abstraktnej ornamentiky*, užívanie *vírivých schém*: *triskeles*; rozvoj *toreutiky* s *vybíjanými* a *vytláčanými vzormi* (pozri *torques*); od 3.st.pr.Kr. *plastický štýl*, *reliéfy* s *rytinami*, *plastické závitnice* na *nákrčníkoch*, *náramkoch*, *imitácia filigránu*; v 2.st.pr.Kr. *štýl krásnych mečov*, v neskorej fáze *štylizované inzulárne umenie*; pozri *murus gallicus*, *dolmen 1*, *kotlík z Gundestrupu*; *barbarské umenie raného stredoveku*; *abstraktný*; *iluminácia*

Baleka v súvislosti s heslom *umenie doby bronzovej a železnej*: vyhranené je aj *keltské umenie* zasahujúce od východného *Francúzska* do *Čiech*, odrážajúce najmä vplyvy umenia *stepných národov* (*zoomorfný štýl*), *Predného východu*, gréckej a rímskej *antiky*; umenie Keltov zanechalo v sochárstve *hlavy*, *stély*, *bronzové* a *železné masky*, *drobné bronzové plastiky*; pretrvalo na *britských ostrovoch* (*ornament* a *email*)



Kotlík z Gundestrupu (2.-1.st.pr.Kr.)



Chlapec na rybe (detail, Cernunnova doska)

**keltské uzly** - nazývané aj *icovellavna*; v našich prekladoch sa používa aj všeobecnejší termín *pletenec*; keltské uzly sú rôzne *uzly* a štylizované grafické znázornenie uzlov používané pre dekoráciu; v úzkom význame vzťahované na keltské umenie, v ktorého štýle sa značne používali; tieto uzly sú najviac známe pre svoje použitie pri zdobení kresťanských pamiatok a rukopisov, ako 8.st. *Lichfield evanjeliá*, *Book of Kells* a *Lindisfarne evanjelia*; väčšina z keltských uzlov sú *nekonečné uzly* a mnohé z nich majú podobu košov pletených z uzlov; vzory keltských uzlov majú svoj pôvod v kresbe neskoršej rímskej ríše; uzlové vzory sa prvýkrát objavili v 3.-4.st. a je možné vidieť ich na rímskych dlažbových mozaikách tej doby; zaujímavý umelecký vývoj uzlových vzoroch dokumentuje byzantská architektúra a knižná maľba, koptské umenie, keltské umenie, islamské umenie, stredoveká ruská knižná maľba, etiópske umenie a európska architektúra a knižná maľba; v predkresťanskom keltskom umení dominovali *špirály*, *step pattern* a *key pattern*, ktoré našli cestu do ranokresťanských rukopisov a prídavkom scén zo života, rastlín, zvierat a dokonca aj ľudí; na začiatku boli vzory zložito pretkané šnúrami, zvanými pletence, ktoré možno nájsť aj v iných oblastiach Európy, napr. Taliansku 6.st.; priestor dekorácie (angl. **Knotwork** – uzlová práca?) vyplňovali pletence v podobe vrkočov, niekedy celú stránku, inokedy ohraničovali priestor ako *bordúra*; ozdobné šnúry boli používané už od staroveku od mnohých kultúrach po celom svete; čo robí keltský Knotwork jedinečným, sú práve pletence v podobe vrkočov, ktorými sa vytvárali oveľa zložitejšie a zložitejšie vzory; tento štýl, najčastejšie spájaný s keltskými krajinami, bol tiež rozvíjaný v Anglicku a bol exportovaný do Európy írskymi a northumbrijskými kláštornými aktivitami na európskom kontinente; britský archeológ J. Romilly Allen (†1907) určil osem základných uzlov, ktoré tvoria základ takmer všetkých keltských vzorov; pozri *uzol*

-je mylná predstava, že raní Kelti sa nevedeli realisticky zobrazovať formy života; rané pohanské zákony prísne zakazovali kopírovať diela Stvoriteľa, čo je dôvod, prečo neexistujú žiadne „realistické“ verzie rastlín, zvierat a ľudí v počiatkoch keltského umenia; namiesto toho sú jednotlivosti (končatiny, krk, uši, brady atď.) buď zjednodušované alebo zdeformované a navzájom pretkané navzájom, aby vytvorili obrazce, ktoré reprezentujú rôzne formy života bez

ohrozenia ich duše alebo urážky toho, kto ich prvý vytvoril; tieto obrazce patria medzi najzložitejšie zo všetkých keltských dizajnov a pochopiť ich (alebo seriózne ich aplikovať napr. v šperku, tetáži apod.), vyžaduje ponor do temnej keltskej mytológie

-angl. plait work – „pletencová práca“

[https://en.wikipedia.org/wiki/Celtic\\_knot](https://en.wikipedia.org/wiki/Celtic_knot)

<http://www.celticcrossworks.com/What-s-it-mean-.html> (key pattern, Step Patterns)

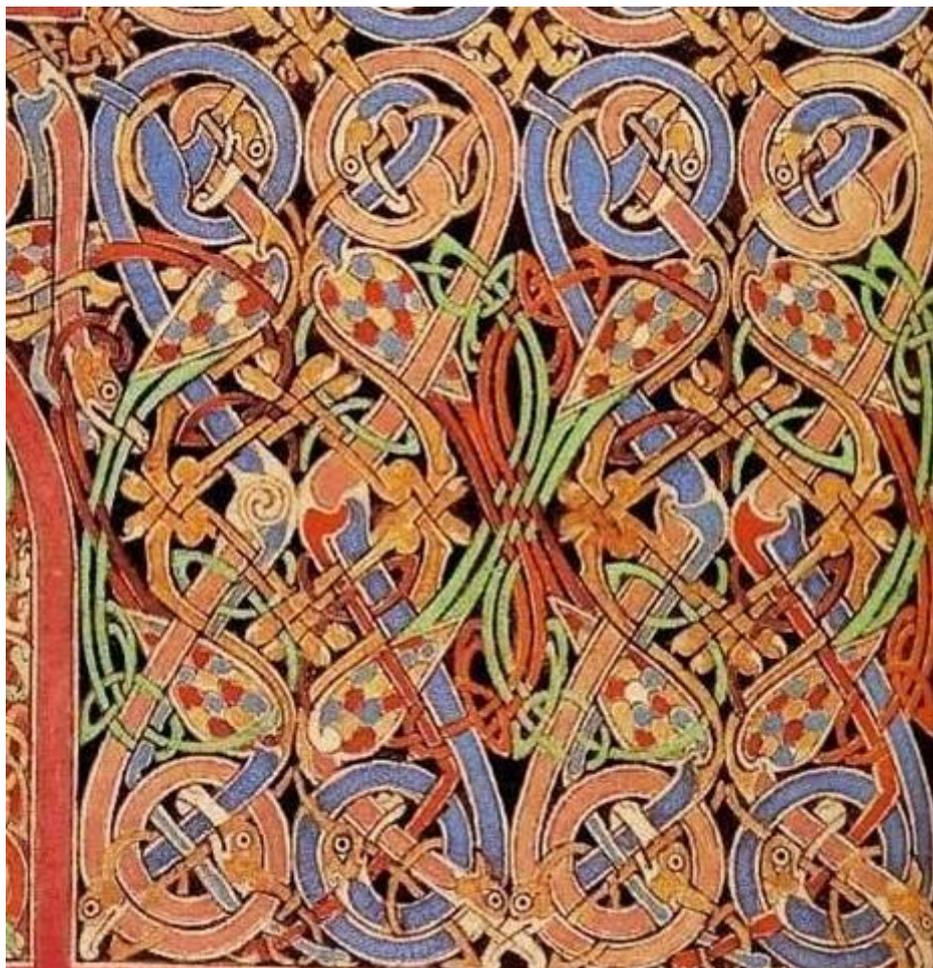
[https://www.google.sk/search?q=Celtic+knots&rlz=1C1AOHY\\_skSK708SK708&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwimpfGNuKHVAhUhL8AKHb4TAuQQsAQIJA&biw=1648&bih=965](https://www.google.sk/search?q=Celtic+knots&rlz=1C1AOHY_skSK708SK708&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwimpfGNuKHVAhUhL8AKHb4TAuQQsAQIJA&biw=1648&bih=965)



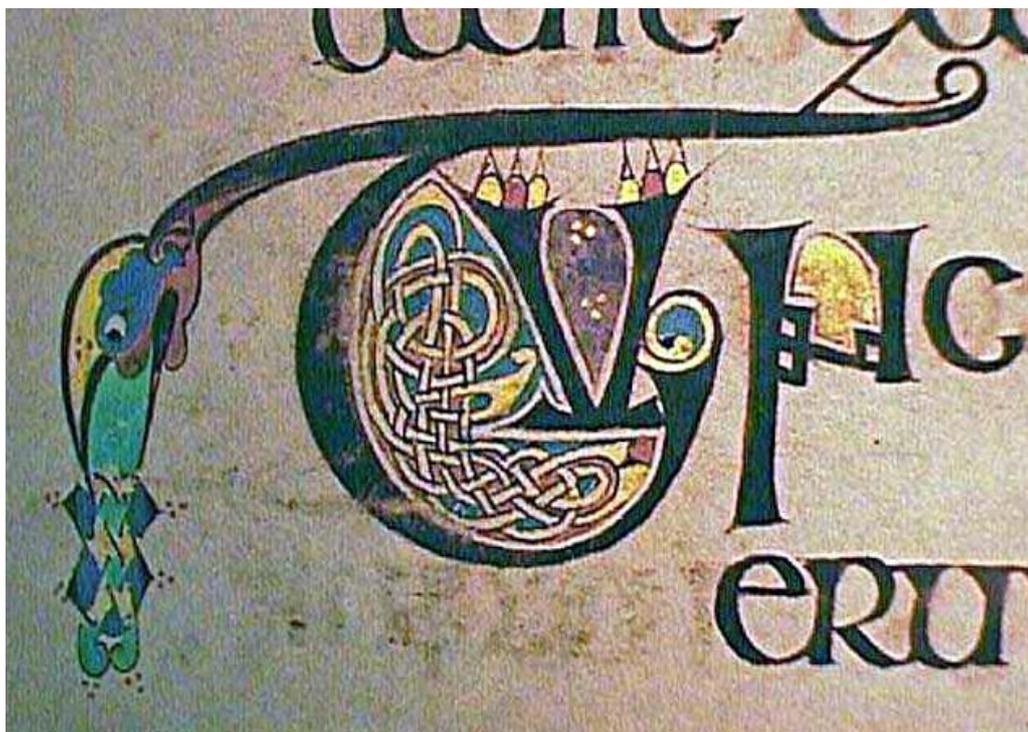
Keltská národná kresba



Keltský pletenec (step pattern, detail kobercovej strany Markovho evanjelia, Book of Lindisfarne, koniec 7.st.)



Keltský zoomorfny pletenec (detail kobercovej strany, Book of Lindisfarne, koniec 7.st.)



Keltský uzol na počiatocnom písmene (Book of Kells, 8.-9.st.)



Keltské uzly (kobercová strana Lukášovho evanjelia, Lichfield evanjeliá, 698-800)



Kobercová strana (špirálový ornament a keltské pletence, Book of Durrow, 2.pol.7.st.)

**keltské vzory a ornamenty** - pozri *key pattern*, *step pattern*, *kríž Brigity*

<http://www.celticcrossworks.com/What-s-it-mean-.html>

**keltské záhrobie** - pozri *záhrobie*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Celtic\\_Otherworld](https://en.wikipedia.org/wiki/Celtic_Otherworld)

**keltskí bohovia** - pozri *Aine*, *Bran*, *Brigit*, *Dagda*, *Ceridwen*, *Cernunos/Cornu*, *Epona*, *Lug*, *Médebu*, *Morrigan*, *Nodons*, *Nodotus*, *Nuadu*, *Ogmios*, *Sequana*, *Tanaros*, *Taranis*, *Teutatés*, *Tuatha Dé Danann*

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kelt%C5%A1t%C3%AD\\_bohov%C3%A9](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kelt%C5%A1t%C3%AD_bohov%C3%A9)

**keltsko-ilýrske kráľovstvo** – pozri *Norikum*, *Illyria*

**keltský folklór** - pozri *Banshee*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Celtic\\_folklore](https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Celtic_folklore)

**keltský kalendár - kalendár keltský**

**Kematef** - v *egyptskej mytológii* staršia podoba boha *Amóna*, praboh zobrazovaný v podobe *hada*; pred svojím povýšením na kráľa bohov, pôsobil ako *chthonické* božstvo, jeden z *Ósmich bohov z Chmúnewu*; boh všetkého, čo je skryté

**Kemver** - v *egyptskej mytológii* posvätný čierny *býk*, uctievaný v *dolno-egyptskom* Hatherjebe ako hlavný boh; neskoršie po viacerých premenách prekrytý bohom *Usírevom* (považovaný za vtelenie Usíreva, prípadne za „zrenicu jeho oka“); *heraldické* zviera; pozri *egyptskí bohovia*